

Uppsats/Examensarbete: 15 hp
Kurs: LÖXA2G
Nivå: Grundnivå/Avancerad nivå
Termin/år: HT/2020
Handledare: Eva Zetterman
Examinator: xx

Nyckelord: Barn, förskola, högläsning, språkutveckling, boksamtal, förskollärare, strategier

Abstract

Språket är jaget, språk är förenat till mitt identitetsskapande, språk är ett värdefullt verktyg som jag oreflekterat använder mig av ständigt. Något som är en självklar men omedveten handling vi brukar dagligen. Idag spenderar de allra flesta barn en stor del av sin vardag i förskolans verksamhet, där det verbala språket cirkulerar oavbrutet. Enligt förskolans läroplan har förskolan i uppdrag att bidra till barns språkutveckling där förskollärare har ett ansvar för den pedagogiska undervisningen. Tidigare forskning belyser språkets värde och vikten av tidiga språkstimulerande miljöer som exempelvis högläsningsaktiviteter. Dock är vår erfarenhet av högläsning i verksamheterna oenig med både riktlinjerna i läroplanen och tidigare forskning. Detta med anledning till att högläsning många gånger kommit att användas i ett annat syfte än språkstimulering och språkutveckling.

I studien har vi nämligen undersökt hur högläsning används som ett verktyg för att stimulera barns språkutveckling ur ett sociokulturellt perspektiv. Frågeställningar som ligger till grund för studien är följande: 1. Hur arbetar förskollärarna med högläsning för att utveckla barns språk? 2. Vad är förskollärarnas syfte med högläsning? 3. Vilka strategier tillämpas i förskollärarnas arbetssätt under högläsning? Undersökningen är en mindre empirisk studie med utgångspunkt i en kvalitativ ansats med fokus på individuella intervjuer för att svara på studiens frågeställningar. På grund av den rådande pandemin, Covid-19, och samhällets strikta restriktioner av hälsomyndigheten angående folksamlingar och fysisk kontakt skedde undersökning digitalt. Intervjufrågor skickades ut via mejl och ett telefonsamtal med berörda informanterna ägde rum.

Studiens resultat påvisar att de vederbörande förskollärarna är enade om att högläsningsaktiviteter i förskolan bidrar till barns språkutveckling. Vidare uttrycker studiens förskollärare att högläsning används både vid planerade och spontana tillfällen i verksamheten där det knyts an till temaarbeten eller vilan. Dessutom redogör studiens resultat att den planerade högläsningsaktiviteten upplevs vara mest gynnsam för barns språkutveckling då den innefattar ett medvetet och didaktiskt förhållningssätt.

Förord

Vi vill tacka alla förskolor och förskollärare som har medverkat i vår studie och givit oss ett rikt innehåll trots den rådande pandemin Covid-19 och de strikta riktlinjerna i samhället. Vi har trots svårigheterna med att utföra studiens undersökningsområde ute i förskoleverksamheter kunnat med hjälp av digitala verktyg och studiens vederbörande förskollärarna undersöka studiens undersökningsområde, högläsningens betydelse för barns språkutveckling. Vidare vill vi även tacka vår handledare Eva Zetterman som har varit till stor hjälp i utförandet av vårt examensarbete. Avslutningsvis tackar vi varandra för ett fantastiskt samarbete som har bestått av frustation, tårar och tröst men som har resulterat till goda skratt.

Innehåll

1	Inledning	4
1.1	Bakgrund	4
1.2	Styrdokument	5
1.3	Syfte och frågeställningar	6
2	Tidigare forskning	6
2.1	Högläsningens betydelse för barns språkutveckling	7
2.2	Strategier och arbetssätt	8
2.3	Högläsningens syfte	9
3	Teoretisk ansats och centrala begrepp	10
3.1	Det sociokulturella perspektivet	10
3.2	Den proximala utvecklingszonen och scaffolding	11
3.3	Kommunikation och samspel	11
3.4	Språkutveckling	12
3.5	Delaktighet	13
4	Metod och genomförande	14
4.1	Kvalitativa intervjuer	14
4.2	Urval	14
4.3	Utformning och genomförande	16
4.4	Validitet, reliabilitet och generaliseringsbarhet	17
4.5	Forskningsetiska principer	18
5	Resultatredovisning	18
5.1	Högläsningens fördelar	18
5.2	Arbetssätt	19
5.3	Planerade och spontana högläsningsaktiviteter	21
6	Slutdiskussion	23
6.1	Hur förskollärare upplever högläsningens betydelse för barns språkutveckling	24
6.2	Hur förskollärare arbetar med högläsning	25
6.3	Strategier som anses av förskollärarna vara mest lämpade för barns språkutveckling	28
6.4	Sammanfattning av diskussion	29
6.5	Förslag till vidare forskning	30
	Referenslista	31
	Bilaga 1	35
	Bilaga 2	36
	Bilaga 3	37
	Bilaga 4	38

1 Inledning

Högläsning – föret till all läsning (Heimer, 2016, s. 16).

Högläsning markeras som en betydelsefull aspekt för barns språkutveckling. Heimer (2016, s. 16) skriver att högläsning är odling av språket. Bara detta visar på högläsningens fördelar dock ska det inte misstolkas till att enbart aktiviteten högläsning gynnar barns språkutveckling då författaren poängterar vikten av förskollärares strategier och syfte med högläsning. Fokuset bör vila på att väcka barns nyfikenhet, intressen och upplevelser kring böcker och läsning.

Förskolan har en viktig roll för att stödja barns språkutveckling, genom att tidigt introducera och inspirera barn till högläsning och boksamtal skapas fler förutsättningar för barns utveckling av talspråk och ordförråd. Pihlgren (2017, s. 2) skriver att det förstås kräver en medvetenhet kring förskollärares förhållningsätt för att stimulera och utveckla barns språkförmåga samt uppmuntran för läslust. I enlighet med Pihlgren skriver läroplanen för förskolan att *”Barn ska erbjudas en stimulerande miljö där de får förutsättningar att utveckla sitt språk genom att lyssna till högläsning och samtala om litteratur och andra texter”* (Skolverket, 2018, s. 7).

Citatet belyser vikten av förskollärares ansvar kring barns språkutveckling, något som även förskolläraryrket värnar om vid Göteborgs universitet. Däremot är vår erfarenhet av högläsning ute i verksamheterna av en annan synvinkel. Många gånger har vi upplevt att högläsning kommit att vara av andra skäl utöver språkstimulering till exempel för att lugna en rörig barngrupp och vid vila. Kan detta tolkas som en motsägelse av det som står i läroplanen? Läroplanen för förskolan betonar att varje barn ska ges möjlighet till att *”förstå andras perspektiv och utveckla nyanserat talspråk, ordförråd och begrepp samt berätta, ställa frågor, argumentera och kommunicera med andra”* (Skolverket, 2018 s. 14). Riktlinjerna i läroplanen är något som kan ges rum för under en högläsningsaktivitet. En metod som stödjer barns språkutveckling är läsandet där barn bland annat ges rum för fantasi och berikat ordförråd (Engdahl & Årlemalm-Hagsér, 2015, s. 210).

Studien är ett mindre empiriskt arbete med högläsning som fokusområde där vi valt att undersöka förskollärares upplevelser av högläsningsaktiviteter i förskolan och val av strategier som förekommer under läsaktiviteterna. Vi valde att skriva examensarbetet om högläsning som ett verktyg för att främja barns språkutveckling då vi har ett stort intresse för området. Som blivande förskollärare vill vi tillämpa ytterligare kunskap som berör högläsning och dess strategier som kan tillämpas under aktiviteten med en orsak till att kunna främja barns språkutveckling.

1.1 Bakgrund

Kåreland (2001, s. 24 - 26) skriver om barnbokens förändring och utveckling genom tiderna. Syftet med de få första barnböckerna var att uppfostra barn genom att försöka främja ett önskat beteende med hjälp av barnlitteraturen. Under 1800-talet hade inte alla människor tillgång till barnlitteraturen, till skillnad från idag, istället använde människor sig av egna berättelser. Under 1900-talet blev barnlitteraturen mer attraktiv då variation av genre och nya uttryck präglade av demokratiska värderingar uppkom. Även fler människor fick tillträde till litteraturen. År 1945 fick den moderna barnboken i Sverige sin framgång med boken om Pippi Långstrump skriven av författaren Astrid Lindgren. Till skillnad från förr syftar dagens barnböcker till att väcka barns intressen och nyfikenhet menar Kåreland (2001, s. 26).

Fox (2010, s. 36) skriver att den bästa tidpunkten att börja läsa för ett barn är redan när de föds för att förhindra framtida läsproblem. Att ha högläsning som en rutin i tidig ålder skapar goda förutsättningar för barn att bli goda lyssnare och att öva på sin koncentrationsförmåga. Sagor och berättelser är viktiga för individens sociala utveckling eftersom texterna rymmer känslor eller svårigheter som skapar en känsla för empati hos läsaren och ett kritiskt tänkande. Vidare menar författaren att böcker kan bidra till att svara på barns känslomässiga frågor om exempelvis sorg. Fox (2010, s. 104) berör högläsningens ypperliga tillfälle för samtal mellan barn och vuxen som möjliggör erfandet av nya ord och formuleringar. Dock menar författaren att alldeles för många familjer saknar böcker i sina hem vilket kan göra avtryck för att barn inte skapar något intresse för böcker.

Likaså skriver Heimer (2016, s. 16) om högläsning och menar på att den bör förstås som en gemenskap där mötet mellan vuxen, barn och text skapar möjlighet till gemensamma dialoger genom tankar och reflektioner. Författaren framhåller skillnader kring barn som har haft rika tillgångar till högläsning i jämförelse med barn som inte haft samma möjligheter. De barn som ingår i regelbundna högläsningsaktiviteter har ett rikare ordförråd då möjlighet till att samtala om orden och dess betydelse uppstår. Barn får även möjlighet att sätta in orden i längre meningar och artikulera orden. I kombination med högläsning uppstår goda förutsättningar som gynnar barns språkutveckling (Fox, 2010, s. 36). Mycket handlar om att skapa rum för samtal kring boken där barn får diskutera, analysera och samverka. Detta med syfte till att skapa goda förutsättningar för barns framtida läs- och skriftutveckling.

Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2015, s. 209) skriver om barns språkutveckling och menar att det är en utvecklingsprocess som sker konstant. Begreppet *språkande* handlar i förskolans värld om hur barn i sociala möten med vuxna eller barn skapar meningsfulla sammanhang i vardagen. Därmed blir språket i förskolan centralt för barns lek, lärande och utveckling. Språket innefattar kommunikation menar författarna, där individen får utrymme att svara och uttrycka sig. Vidare har språket kommit att ta mer plats i förskolans uppdrag kring barns lärande och utveckling. Skolverket (2018, s. 8) har i flera strävansmål i förskolans läroplan berört språkutveckling. En metod som stödjer barns språkutveckling är läsandet där barn ges rum för fantasi och berikat ordförråd. Barn får förmågan att sätta ord på bilder ur boken och komma med frågeställningar. (Engdahl & Ärlemalm-Hagsér, 2015, s. 210).

1.2 Styrdokument

Skollagen (2010:800) hävdar att förskolan ska grundas på en vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet, vilket kan tolkas som att pedagoger har i uppdrag att hålla sig uppdaterade inom forskning i olika områden som berörs i förskolans läroplan. Dessutom ska pedagoger få möjlighet att utveckla metoder och strategier för den pedagogiska utvecklingen. I förskolans läroplan beskrivs undervisning som en stimulerande och utmanande aktivitet. Läroplanens mål och riktlinjer grundar i att skapa goda förutsättningar för barns utveckling och lärande (Skolverket, 2018, s. 7). Förskollärare tillsammans med arbetslaget ansvarar för undervisningens innehåll och för att varje barn i förskolans verksamhet ska ges möjlighet till utveckling och lärande.

Undervisning i förskolan knyts an till de didaktiska frågorna, vem, vad, hur och varför, som i sin tur används av förskollärare för att förtydliga vad undervisningen ska innefatta, det vill säga vad målet är (Skolverket, 2020). Förskoledidaktik kan beskrivas som en social interaktion där pedagoger och barn vistas i en ömsesidig och gemensam utvecklingsprocess som är strukturerad utefter mål (Engdahl & Ärlemalm-Hagsér, 2015, s. 207). I läroplanen för förskolan

framgår det tydligt hur språk, kommunikation och identitetsutveckling hänger samman. Därav har förskolan ett mycket viktigt uppdrag, nämligen att stimulera barn språkutveckling (Skolverket, 2018, s. 11).

Utbildningen i förskolan ska ligga till grund för barns livslånga lärande genom att erbjuda en trygg, rolig och varierande undervisning. Barns språkutveckling ska stimuleras och utvecklas genom att uppmuntra barns nyfikenhet och intresse där barn får lyssna till högläsning, resonera kring bokens innehåll och andra texter. Således har förskolan i uppdrag att framhäva meningsfulla högläsningstunder som möjliggör till barns ökade kunskap. Läroplanen belyser även vikten av att skapa gynnsamma läromiljöer för att stimulera barns språkutveckling (Skolverket, 2018, s. 6). Syftet är att barn ska få möjlighet att tänka, reflektera, samarbeta och kommunicera under varierande tillfällen. Under barnets tid i förskolan skapas en grund för den kunskap, samarbetsförmåga och kommunikation som behövs för att senare i livet kunna komma ut i ett samhälle som ständigt är under förändring.

I läroplanen nämns dessutom mål inom språkutveckling där förskolan ska ge varje barn möjlighet till att utveckla förmåga att lyssna till, reflektera och ge uttryck för samt kommunicera olika upplevelser (Skolverket, 2018, s. 13 - 14). Vidare ska barn i förskolan få möjlighet till att skapa ett bredare ordförråd, uttrycka sig, ställa frågor och argumentera. En förskollärares ansvar i förskolan är att genomföra läroplanens uppdrag där barn kontinuerligt utmanas och inspireras till att vilja utforska och få ny kunskap. Barn ska få möjlighet att samspela med andra då läroplanens skrivelse menar på att sociala interaktioner gynnar barns utveckling och lärande (Skolverket, 2018, s.11).

1.3 Syfte och frågeställningar

Mot bakgrund av styrdokumentens riktlinjer, i anknytning till barns språkutveckling, har ett intresse för hur förskollärare arbetar med högläsning som ett språkstimulerande verktyg utvecklats. Studiens informanter är enbart förskollärare med en förskolläraryxamen eftersom styrdokumentens riktlinjer och studiens syfte riktar sig huvudsakligen till förskollärare. Från att ha kontaktat ett flertals förskoleverksamheter i hopp om att hitta tolv förskollärare villiga att delta i studien, hamnade vi slutligen på åtta medverkande förskollärare. Med anledning till den rådande pandemin, Covid-19, valde enbart åtta förskollärare att medverka. Nedan följer tre frågeställningar som grundlägger studiens undersökningsområde.

- Hur upplever förskollärare högläsningens betydelse för barns språkutveckling?
- Hur arbetar förskollärare med högläsning?
- Vilka strategier anser studiens förskollärare vara mest lämpade för barns språkutveckling?

2 Tidigare forskning

I studien har vi tagit stöd av tidigare avhandlingar som funnits i universitetsbibliotekets interna databas. För att finna vetenskapliga avhandlingar och för att säkerställa att studien är kvalitetsgranskad och betraktas som en vetenskaplig studie har vi använt oss av

sökningsalternativet peer reviewed. Detta för att säkerhetsställa att studien eller artikeln är kvalitetsgranskad av ämnesexperter innan publicering. Likaså har PICO-modellen legat till grund i val av söknings ord, där både engelska och svenska ord kommit till användning för att få en mer bredbar sökning inom studien. Nyckelorden som legat till grund under sökningsprocessen var: barn, förskola, högläsning, språkutveckling, boksamtal, förskollärare och strategier.

I studien redogörs åtta forskningsartiklar gjorda både internationellt och i Sverige relaterat till studiens forskningsområde. En svårighet med sökningsprocessen var att orden på svenska gav mindre resultat. Därmed har en vetenskaplig artikel som belyser högläsning och dess vikt kring barns språkutveckling uppmärksammats i Skolverkets hemsida. Vi har med hjälp av tre underrubriker valt att kategorisera tidigare forskning: Högläsningens betydelse för barns språkutveckling, strategier och arbetssätt samt högläsningens syfte. Detta för att tillhandhålla en tydligare struktur och svara på studiens frågeställningar.

2.1 Högläsningens betydelse för barns språkutveckling

Pihlgren (2019) belyser i sin artikel vikten av att skapa rum för högläsning och boksamtal, och menar att det med tiden gynnar barns språk-, läs- och skrivutveckling. Att barn tidigt introduceras till böcker gynnar utvecklingen av förståelsen kring böcker och dess funktion. Likaså möjligheten till att upptäcka likheter mellan bokens värld och den riktiga världen, samtidigt som de introduceras in i språkvärlden. Många forskare benämner språkvärlden för Literacy. Pihlgren (2019) refererar till läsforskaren Barbro Westlund som hävdar att högläsning bör kombineras med en vältänkt och strukturerad pedagogik för att få en bättre läsutveckling i skolan. Under stunden som förskollärare läser för barn skapas förutsättningar för att etablera nya kunskaper och erfarenheter kring högläsning.

Pihlgren (2019) skriver att med frågor till barnen och samtal kring texten kan bokens innehåll förstås. För att barn ska förstå innebörden av ett abstrakt begrepp som exempelvis vänskap blir dialog och diskussion en central del. Vikten av att finna böcker som inspirerar och fångar barns intressen är väsentliga delar för identitet och språkutveckling. Högläsning kan vara ett hjälpmedel för att skapa situationer som inkluderas av gemensamma upplevelser och där fantasi stimuleras. Därmed betonar Pihlgren (2019) vikten av högläsningstillfällen i förskoleverksamheter och menar att förskollärare bör planera och förbereda högläsningsaktiviteter för att skapa goda förutsättningarna för barns språkutveckling. Författaren lyfter fyra förhållningssätt som hjälper barn att utveckla förståelse för bokens innehåll och ordens innebörd. Dessa omfattas av en närvarande förskollärare som bjuder in, utmanar, skapar rum för sociala och samspelade interaktioner där barns tankar och reflektioner kommer till stånd.

Gerde och Powell (2009) har skrivit i sin studie undersökt hur högläsning och boksamtal främjar barns språkutveckling. Studien verkställdes i sex förskolor belägna i Amerika, närmare bestämt i mellanvästern. I undersökningen deltog sextio förskollärare och trehundrafyra barn i åldrarna mellan tre och sex år. Syftet med studien var att undersöka hur barns ordförråd och språklig kompetens påverkas av daglig högläsning och boksamtal under ett års tid. I studien undersöktes två betydelsefulla vägar för att stimulera barns språkutveckling och läskunnighetskompetens i samband med högläsningsaktiviteter. Dessa fokusområden är undervisningsmetoder och förskollärarnas pedagogiska förberedelser. Forskarna belyser att förskollärarnas professionella förberedelse inkluderas av bland annat en utbildningsgrund, vilket innebär i detta fall en förskollärarexamen med en vetenskaplig grund.

Vidare menar forskarna att förskollärarnas förhållningssätt under högläsningens aktiviteter är av ytterst betydelse och förklarar att barns språkutveckling stimuleras bäst i interaktiva och samspelade miljöer (Gerde & Powell, 2009). Forskning visar att förskollärarnas användning av öppna och utmanande frågor under högläsningens aktiviteten främjar barns ordförråd och språkkunskaper. Likväl som att rikta och behålla barns uppmärksamhet under högläsningens aktiviteter är av betydelse. Forskarna menar att frågor som till exempel vad gör kaninen och vad tror ni kommer att hända med musen stimulerar och bevarar barns uppmärksamhet kring boken. Studiens resultat understryker att förskollärares utbildningsbakgrund och barns språkutveckling har ett samband som inte går att beskrivas separat. Forskarna menar att förskollärarnas kunskapsbas formar högläsningens aktivitetens struktur, vilka förberedelser och för vilka medvetna val som görs. Studiens resultat visar att högläsningens aktiviteter som planeras, utformas och leds av förskollärare främjar barns språkutveckling, då barnens vokabulär och språkförståelse visade på en ökning.

Silverman och Crandell (2010) har i en undersökningsstudie observerat sexton förskollärare och sammanlagt tvåhundrafyrtiofyra barn, fyra till sex år, i Amerika. Syftet med studien var att undersöka högläsningens effekt på barns ordförråd och språkutveckling i relation till andra språkliga aktiviteter som förekommer i förskolans verksamheter. Observationerna skedde under tre tillfällen och varje tillfälle varade i nittio minuter. Efter granskning av observationerna synliggjordes fem strategier som förskollärarna använde sig av för att utveckla barns ordförråd. Forskarna belyser att dessa fem strategier, vilka berör bland annat betoningar, röstlägen, illustrera ord i form av gestaltningar, har i tidigare forskning kring barns språkutveckling identifierats som goda verktyg i främjandet av ordförrådsutveckling. Resultatet i studien visar att barns språkutveckling gav mest resultat i högläsningens aktiviteter då barnen visade på ökat ordförråd i jämförelse med andra lärarstyrda språk aktiviteter. För att kunna visa på utveckling och säkerhetsställa studiens resultat har barnens ordförråd jämförts före och efter studiens gång.

2.2 Strategier och arbetssätt

McGee och Schickedanz (2007) har i en undersökning observerat pedagoger och barn i åldrarna tre till sex år under tre högläsningens aktiviteter, med fokus på pedagogers varierande strategier vid läsandet av samma bok för att öka barns ordförråd. Innan den första lässtunden sker är det viktigt att pedagoger introducerar nyckelord och fraser ur boken för att barnen ska få en djupare förståelse under läsandets gång. Det är även viktigt att barn får erfara nyckelorden och fraserna i andra sammanhang under vistelsen på förskolan för att få en förståelse för ordens innebörd. Något som forskarna vidare belyser är bokintroduktion och samtal innan varje lässtund där pedagogerna exempelvis redogör för bokens författare, bokens fram och baksida samt huvudkaraktärerna. Vid ytterligare lästillfälle sker gemensam reflektion om karaktärerna i boken och deras egenskaper samt diskuteras problematiken i berättelsen.

McGee och Schickedanz (2007) menar att under den första lässtunden har pedagogen en mer aktiv position genom att läsa och kommentera få delar ur boken samtidigt som pedagogerna använder ansiktsuttryck, gester och varierar läshastigheten. För att fånga och behålla barns intresse vid lässtunden strävar pedagogerna efter att använda mycket ögonkontakt med barnen. Under första högläsningens tillfället är barnen aktiva genom att de lyssnar och svarar på pedagogers få frågor. Vid det andra läs tillfället är barns deltagande mer verbalt då barn ges större utrymme för delaktighet. Forskarna menar att en god strategi som pedagogerna i studien använde sig av var att ställa frågor som börjar med "*hur kommer det sig?*", där barnen får möjlighet att återberätta något ur boken.

Under den tredje lässtunden har barnen en mycket aktiv roll då pedagogerna skapar rum för barns återberättande av boken. Likaså görs en gemensam analys kring ytterligare fler karaktärer ur boken och bokens identifierade problem där barnen själva får summera problemlösningen. Dessutom utmanade pedagogerna barnen till att berätta vad som kommer att hända på nästa sida innan byte av sida sker. Även utrymme för barns eget tänkande gavs mer genom att svara på pedagogens fråga “vad skulle hänt om...?”. För att vidare utmana barnen ställer pedagoger följdfrågor i förhållande till barnens tidigare svar. Studiens resultat har påvisat att pedagogens planering innan lässtart och val av bok har en stor betydelse för barns ökade ordförråd. Studiens visar även att yngre barn har svårare att vara med och analysera en bok under en högläsningaktivitet. Forskarna menar att bilderböcker har en otrolig betydelse för barns utökade förståelse och ordförråd. Likaså belyser författarna vikten av att låta barnen delta i samtal under högläsning för att undvika att endast bli passiva lyssnare.

Kindle (2013) belyser att förskollärarens syfte med högläsning grundlägger aktivitetens förefintlighet och utformning. Forskaren menar att högläsning kan komma att finnas i andra syften än språkstimulering, exempelvis vid återsamling eller som en avslutnings aktivitet. Likaså menar forskaren att förskollärarens syn och syfte på högläsningens aktiviteter konstruerar vilken typ av interaktioner tillhandhålls, här betonas vikten av öppna dialoger såväl som bokval. Forskaren skriver att barn som ges möjlighet att välja böcker och ingå i rika och varierade boksamtal utvecklar ett större ordförråd och inte minst upplever delaktighet som föreskrivs i läroplanen för förskolan. Resultatet av studien visar att förskollärarens förhållningssätt och strategier är avgörande för barns språkutveckling. Det vill säga att böcker i sig inte tillhandhåller en större effekt på barns språkutveckling såsom en planerad högläsning aktivitet för med sig. Eftersom aktiviteterna omfattas av bland annat bokval, boksamtal med öppna frågor och samspelade atmosfärer.

Roskos och Burstein (2012) har undersökt digitala verktyg och e-böckers inverkan på barns språkutveckling. Studien genomfördes i åtta förskoleverksamheter i två olika delstater i Amerika, där åtta förskollärare och tjugoåtta barn deltog och observerades under fyra veckor. Syftet med studien var att undersöka digitala verktyg i form av e-böckers inverkan på barns språkutveckling. Forskarna redogör för vikten av e-böcker och menar att dessa har lika goda effekter på barns språkutveckling som klassiska böcker i pappersform har. Det innebär att digitala verktyg såsom läroplattan anses ingå i goda strategier för att stimulera och främja barns ordförråd och språkkunskaper. I och med samhällets utveckling har digitala verktyg kommit att ingå som nödvändiga aspekter att utveckla kunskap kring, likväl som förskolans läroplan belyser (Skolverket, 2018, s. 15). Studiens resultat redogör för att digitala verktyg kan stödja barns ordinlärning i samma mån som den traditionella bokläsningen. Det vill säga med förskollärarens medvetna förhållningssätt.

2.3 Högläsningens syfte

Damber (2015) har i sin studie undersökt hur högläsning har genomförts i trettionio förskoleverksamheter under en veckas tid runt om i Sverige. Syfte med studien var bland annat att undersöka hur högläsningensaktiviteterna utformades, i vilka sammanhang högläsningstillfällena skedde och om boksamtal förekom. Vidare undersöktes även initiativet till högläsning och val av bok. I studien medverkade trettioen förskollärare och studiens resultat visar att högläsningens aktiviteter ofta sker spontant och är sällan planerade av pedagoger. Även val av bok visade sig vara något som är avoplanerat syfte. I studiens undersökning kom det fram att de flesta förskolorna har stort utbud av barnlitteratur som är placerad på barnens egen nivå. På vissa avdelningar där yngre barn går har pedagoger placerat barnböckerna i en högre

nivå. Alla avdelningar i undersökningen hade tillgång till att besöka bibliotek och resultatet visade på att alla hade enbart en planerad läsaktivitet.

Den planerade lässtunden ägde ofta rum före eller efter lunch. Damber (2015) menar att högläsning många gånger knyts an till vilan på förskolan. Under studiens undersökning kom forskaren fram till att pedagoger läser mellan två och fyrtiofem minuter per vecka för barngruppen. Därmed betonar Damber (2015) att högläsning oftast ses som en rutin i förskolan med ett disciplinärt syfte som att lugna och minska en rörlig barngrupp i stället för ett språkstimulerande verktyg.

Cabell, Zucker, DeCoster, Melo, Forston och Hamre (2019) har undersökt effekterna av planerade högläsningsaktiviteter för barns språkutveckling. I studien medverkade nittiosex förskollärare och fyrahundra sjutton barn runt om i Amerika. Forskarna observerade högläsningsaktiviteter under ett år där förskollärarnas medvetna förhållningssätt och miljöns betydelse för barns vokabulärutveckling berördes. Forskarna lyfter att barns språkutveckling är avhängig på förskollärarens förhållningssätt samt på de miljöer som barn erbjuds. Forskarna förklarar detta genom att belysa vikten av ett medvetet förhållningssätt, att skapa rum för boksamtal där barn ges möjligheter till att ingå i kommunikativa och samspelade atmosfärer. Studiens resultat visade att interaktiva och planerade högläsningsaktiviteter med en organiserad miljö ses som två viktiga komponenter för barns språkutveckling. En miljö som inte är organiserad skapar mer fokus på tillsägelser och rättningsvisningar som resulterar till att barns språkutveckling hämmas. Forskarna betonar att en organiserad miljö är en pedagogisk färdighet som omfattas av rutiner och aktiviteter för att stödja det lustfyllda lärandet.

3 Teoretisk ansats och centrala begrepp

I denna del av studien presenteras den valda teoretiska ansatsen som ligger till grund och de centrala begrepp som berör teorin. Studien baseras på den sociokulturella teorin med fokus på att lärande och utveckling sker i socialt sammanhang. Perspektivet och de centrala begreppen redogörs för att förklara studiens syfte och resultat.

3.1 Det sociokulturella perspektivet

Säljö (2017), Strandberg (2006) och Dysthe (2003) refererar till psykologen Lev Vygotskijs idéer när den sociokulturella teorin diskuteras. Psykologen som levde under åren 1896 - 1934 i Ryssland studerade människans sätt att lära. Vygotskij menar att de sociala och kulturella sammanhangen har en avgörande roll för det enskilda barnets lärande och utveckling (Säljö, 2017, s.251 – 254). Strandberg (2006, s.196) belyser att tolkningar av Vygotskij studier är det som ligger till grund och förankras i den nordiska pedagogiken i förskolor och skolor. Vidare skriver författaren att psykologens idéer bottnar i perspektivet där synen på människan är en del av livsvärlden, människan och kulturen samspelar med varandra. Det innebär att människan och kulturen, det vill säga inre och yttre faktorer är förenade och inte åtskilda. Den enskilde individen anammar kulturen samtidigt som individen är en aktiv medskapare av en ny kultur (Sandberg, 2006, s. 99).

Säljö (2017, s. 262) betonar att all kunskap människan upplever och erfar i vardagliga situationer återskapas och införlivas i kommande situationer. De vardagliga sammanhangen ses som en extern betydelse för människans lärande och utveckling. Författaren poängterar att den vardagliga interaktionen som sker emellan individer är den viktigaste aspekten för lärande och

utveckling (Säljö, 2017, s. 262). I förskolans verksamhet sker dessa möten dagligen, där det enskilda barnet integrera och samspelar med andra barn och pedagoger. Ett centralt begrepp inom teorin är mediering och används som ett hjälpmedel för att människan ska kunna agera i och förstå sin omvärld. Smidt (2010, s. 42) skriver att mediering är socialt konstruerat som sker i interaktion eller med hjälp av kulturella redskap som människor skapat. Syftet med redskapen är bland annat att tydliggöra svårigheter eller erövra djupare förståelse av omvärlden.

I enlighet med Smidt belyser Dysthe (2003, s. 45) att lärande är medierat och menar att artefakter eller så kallade redskap förmedlar information och kunskap på många olika vis. En bok kan exempelvis förmedla information om bokens struktur medan en skylt kan påvisa regler. Författaren skriver att artefakterna bör ingå eller utformas i den miljö som är avsedd för dess syfte för att på så vis kunna stödja lär- och utvecklingsprocesserna. Språket kan även som ett redskap där människor utifrån språket kan kommunicera och tillämpa gemensamma förståelser kring livsvärlden. Vidare kan språk relateras till tanke, med hjälp av kommunikation mellan individer kan människan ses som en tänkande varelse för att utveckla språket och förståelse för det som sker i omgivningen (Säljö, 2017, s. 256).

Säljö (2017, s. 262) lyfter skolan som en plats för barn att bekanta och använda vardagliga- och vetenskapliga begrepp som sällan påträffas under vardagen. Författaren menar för att öka barns kunskap blir pedagogens roll viktig för barnets utveckling och lärandet i sociala interaktioner, där barn får möjligheter att dela erfarenheter och kunskap med varandra. Vygotskij (1995, s. 39) påpekar vikten av barns fantasiutveckling och menar ju mer en individ erfar desto mer utvecklas fantasin. Individer som har otillräckligt med fantasi kan ha att göra med individens få erfarenheter. Därmed kan pedagoger med hjälp av högläsningsaktiviteter främja barns fantasiutveckling.

3.2 Den proximala utvecklingszonen och scaffolding

Säljö (2017, s. 260) redogör för Vygotskijs syn på lärande och utveckling och menar att människan alltid är under en utvecklingsprocess. Det innebär att utveckling och lärande ses som en oavslutad process som pågår under hela individens liv. Därmed belyser författaren att den närmaste proximala utvecklingszonen (Zone of Proximal Development, ZPD) inte enbart syftar till barn och unga, utan det är något som alla individer oavsett ålder och livsvärldar ägnar sig åt. När den enskilde har erfarit och bemästrar en färdighet så är individen även väldigt nära på att bemästra ytterligare en färdighet. Författaren skriver om Vygotskijs syn på utveckling zonen och menar att människor som är i zonen är särskilt känsliga för förklaringar och instruktioner. Larsson (2019, s. 15) stämmer in och skriver att den mer kompetenta individen blir en värdefull tillgång i den andres utvecklingsprocess.

Säljö (2017, s. 262 - 263) lyfter begreppet scaffolding och menar att det är ett sätt att stötta och vägleda individer i deras lärande. Syftet är att den lärande individen ska läras vidare och uppmärksammas på andra eller fördjupade ting av en vuxen eller mer kunnig person. I litteraturen beskrivs stöttandet som en byggnadsställning för att stödja barns lärande i en process då barnet inte riktigt klarar att utföra handlingar på egen hand. Stödet ges tillfälligt och minskas succesivt för att barnet ska bli mer självständig.

3.3 Kommunikation och samspel

Pramling Samuelsson (2017, s. 164) belyser att kommunikation och samspel är två begrepp som, trots deras synonyma betydelse, står i förhållande till varandra. Författaren skildrar framväxten av lärandets perspektiv och menar att den ursprungliga synen på läraren som enbart en kommunikation källa till lärande företräds av den tidsenliga samspels- och dialogpartnern. Framförallt ses dessa två begrepp som oerhört viktiga verktyg vid högläsningsaktiviteter, för att inte minst väcka intresse hos barnen, för meningsskapande och för att närma sig barns världar. (Pramling Samuelsson, 2017, s. 165). I enlighet med Pramling Samuelsson skriver Eriksen Hagvert (2004, s. 57) att kommunikation mellan lärare och barn samt mellan barn och barn grundlägger högläsningsaktivitetens meningsfullhet.

Således ska högläsning ske i samband med samspel och ömsesidig kommunikation för att utgöra en del av språkstimulerande och språkutvecklande miljöer. Det innebär att högläsningsaktiviteter där pedagoger enbart har i syfte att läsa högt för barnen har låga effekter på barns språkutveckling då begreppen samspel och kommunikation verkar olika avhängigt på högläsningens syfte (Eriksen Hagvert, 2004, s. 57 – 58). Liberg och Säljö (2017, s. 376) skriver att literacy innebär att i sociala och interaktiva samspel kommunicera och reflektera över det man läser för att på så vis utveckla språkfärdigheter. Något som även Fast (2019, s. 43) skriver och menar att literacy kännetecknas av en social aktivitet. Eriksen Hagvert (2004, s. 116 - 117) skriver att högläsningsaktiviteten bör anpassas till barngruppens behov och förutsättningar där även barngruppens ålder tas i beaktande. Författaren belyser begreppet att känna in och menar att pedagoger behöver stanna upp och känna in barns reaktioner för att få en bekräftelse för om budskapet nått fram. På så sätt skapas det ett ömsesidigt samspel mellan pedagog och barn.

Fox (2010, s. 41) stämmer in och menar utöver ett ömsesidigt samspel är det av stor betydelse för pedagoger att finna strategier för att både fånga upp och behålla barns intresse under en högläsningsaktivitet. I syfte till att möjliggöra ett lärande. Detta menar författaren kan ske genom en gemenskap där boken blir en upplevelse som barngruppen och pedagogen upplever tillsammans. Dock kan denna gemenskap enbart ske om barnen ges tillträde till att ingå i högläsningsaktiviteter som omfattas av bland annat samspelade miljöer. I enlighet med Fox skriver Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2015, s. 82) att skapa mindre grupper under en högläsningsaktivitet möjliggör för samspel där pedagoger kan möta varje enskilt barns tankar, intressen och behov. Författarna förklarar att organisation av mindre barngrupper utmärker en förskola med hög kvalitet då barns perspektiv lyfts fram och organiseras utefter det.

3.4 Språkutveckling

”Språk och lärande hänger ouplösligt samman liksom språk och identitetsskapande” (Pramling Samuelsson, 2017, s. 166)

Säljö (2017, s. 256) skriver att Vygotskijs perspektiv på språk grundar i en etablering av en gemensam förståelse av omvärlden. Således ses språk som ett medierande verktyg där kommunikation speglar möjligheten att göra sig förstådd och utveckla förståelse för det aktuella sammanhanget. Vidare belyser författaren att språk inom det sociokulturella perspektivet ses som ett dynamiskt tillstånd som ofta samspelar med andra uttrycksformer som tillexempel teckensystem, bild, talat och skrivet språk samt gester såsom kroppsspråk (Säljö, 2017, s. 257). Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2015, s. 209) stämmer in och menar att språkutveckling är en utvecklingsgång som sker konstant. Som tidigare nämnt handlar begreppet *språkande* i förskolans värld om hur barn i sociala möten med vuxna eller barn skapar meningsfulla sammanhang i vardagen. Därmed blir språket i förskolan centralt för barns lek, lärande och utveckling.

Gjems (2011, s. 135 – 136) skriver att språk och samtal är grunden till lärande och menar att språk omfattas av symboler som presenterar något. Författaren betonar för att ett barn ska få en förståelse för ett ord och dess innebörd behöver barnet ingå i rika och varierande sociala interaktioner. Kunskap och utveckling är två aspekter som ska förstås i relation till dialog, således i kommunikativa och samspelade atmosfärer (Gjems, 2011, s. 139). Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2015, s. 18) menar att språk innefattar kommunikation där individen får utrymme att svara och uttrycka sig. En metod som stödjer barns språkutveckling är högläsning där barn ges rum för fantasi och berikat ordförråd. Barn får även förmågan att sätta ord på bilder ur boken och komma med frågeställningar.

Kullti (2014, s. 15) skriver att inom språkutveckling beskrivs fonologi, semantik, och pragmatik som viktiga aspekter i barns tidiga språkutveckling. Författaren menar att den fonologiska utvecklingen som avser uttal och språkmelodin är det första steget i barns språkutveckling. Därmed se högläsning och boksamtal som består av samspelade och kommunikativa atmosfärer vara ytterst gynnsamma för den fonologiska medvetenheten. Dock ska detta förstås i relation till ett reflekterat och medvetet förhållningssätt som inkluderas av bland annat öppna frågor, betoningar, artikulationer och tonfall. Vidare menar författaren att goda möjligheter för att utveckla ordförrådet är genom att lyssna till en berättelse eller bok. Likaså samtala om svårbegripliga ord och skapa rum för gemensamma reflektioner om exempelvis bokens innehåll (Kullti, 2014, s. 73 - 74).

Kullti (2014, s. 16) belyser att kommunikation har en avgörande roll på barns pragmatiska utveckling. Kommunikation ses som ett ypperligt verktyg, där även inlevelse och kroppsspråk ses som viktiga strategier att förhålla sig till i arbete med barns pragmatiska utveckling. I enlighet med Kullti skriver Fox (2010, s. 41) vikten av inlevelse och samspelade atmosfärer vid högläsningaktiviteter. Författaren menar att högläsning som förekommer i andra syften än språkstimulering har ytterst låga effekter på barns språkutveckling. Eftersom dessa oftast kännetecknas av obefintliga interaktioner och snäva kommunikationsformer. Kullti (2014, s. 105) lyfter att semantiska problem, nämligen språkstörningar, är som regel förenad till pragmatiska problem vilket innebär att stöttning till det verbala språket är av stor betydelse. Gjems (2011, s. 132) menar att bilder i böcker kan komma att stötta språkutvecklingen då ordens eller textens betydelse förstärks genom bilden eller symbolen.

3.5 Delaktighet

Asp-Onsjö (2017, s. 401) belyser att begreppet delaktighet ska förstås i relation till de didaktiska förhållningssätt som präglas inom och formar förskoleverksamheterna. Detta innebär att barns bästa alltid ska komma i första hand och lägga grunden för verksamhetens utformning. Att det sociokulturella perspektivet präglas av en barnsyn som består av det kompetenta barnet där barnet ses som en aktiv medskapare är det inget tvivel om. Likväl det sociala samspelets betydelse för barns lärande och utveckling. Att barn ges möjligheter till att ingå i rika sociala samspelade miljöer där de aktivt får delta. Genom att exempelvis yttra och utbyta tankar och funderingar samt att tillsammans analysera och reflektera skapar en gemensam förståelse för livsvärlden (Pramling Samuelsson, 2017, s. 162).

Vidare skriver Johannesen och Sandvik (2011, s. 30) att delaktighet är ett sammanhang som består av delaktighet i sin omvärld. Det innebär för barn i förskoleåldern situationer som inkluderas av engagemang, sysselsättning och rättigheten av att kunna vara med och påverka sin egen vardag. Vidare menar författarna att i förskolans värld handlar delaktighet om barnets

rätt till att bli hörda och få möjlighet till yttrandefrihet. Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2015, s. 115) förtydligar delaktighetens roll i förskolan och menar att det handlar om att barnen ska ges möjlighet till att påverka vardagen. Detta kan ske genom att barnen får uttrycka tankar, åsikter och känslor i gemensamma interaktioner.

4 Metod och genomförande

Studien grundar i den kvalitativa ansatsen då två individuella intervjuer ligger till grund för att svara på studiens frågeställningar. I denna del av vår studie redogörs den kvalitativa ansatsen med fokus på kvalitativa intervjuer följt av urvalsprocessen, genomförande och forskningsetiska principer.

4.1 Kvalitativa intervjuer

Ahrne och Svensson (2015, s. 10) skriver att den kvalitativa metoden grundar i empiriska material utifrån observation och intervjuamtal. Författarna menar att den kvalitativa ansatsen går att förknippas med fältstudie. Det vill säga där observatören får en närmare förståelse för studiens undersökningsområde genom att vara ute på fältet. På grund av den rådande pandemin som sker i världen, Covid-19, har fältstudier ute i verksamheterna inte kunnat ske som planerat. Av detta skäl har två individuella intervjuer skett digitalt. Eriksson Bajaras, Forsberg och Wengström (2013, s. 55) skriver att det är värdefullt att forskaren i studien är väl medveten om makten att påverka studiens resultat. Det innebär att forskaren kan tolka observatörens svar i den mening som inte var menad.

För att närma oss och få en djupare förståelse kring förskollärarnas tankar och upplevelser var den kvalitativa ansatsen en fördel, tillskillnadsvis från den kvantitativa ansatsen som strävar efter ett brett spektrum av resultat. I enlighet med Ahrne och Svensson lyfter Bjørndal (2018, s. 119) fördelen med intervjuer och menar att en bättre förståelse för den intervjuades perspektiv möjliggörs. Författaren skriver att samtal eller intervjuer är ett ypperligt sätt att komma närmare och skapa en större förståelse för individens tankesätt och upplevelse. Studiens andra intervjutillfälle, som skedde under ett telefonsamtal, gavs oss möjlighet att tillsammans med studiens informanter kontrollera och klargöra eventuella felaktiga tolkningar (Bjørndal, 2018, s. 118).

4.2 Urval

I studien har vi undersökt hur åtta förskollärare upplever högläsningens betydelse för barns språkutveckling och hur förskollärarna arbetar med högläsning för att främja barns språkutveckling. Likaså har vi undersökt strategier som studiens förskollärare anser vara mest lämpade för barns språkutveckling under högläsningsaktiviteter. Valet av att undersöka förskollärare som arbetar i fem förskolor var av en självklarhet för oss. Syftet med studien var att undersöka hur högläsning används som ett verktyg för att stimulera barns språkutveckling. Därmed var det av relevans att enbart intervjuas förskollärare som arbetar i olika förskolor med varierande profiler.

Eriksson- Zetterquist och Ahrne (2015, s. 39) poängterar att valet av forskningsfråga blir en viktig utgångspunkt för vilka individer intervjun är avsedd för. Repstad (2007, s. 83) belyser att konkreta frågor som berör undersökningsområdet, det vill säga frågeställningarna, och

deltagarnas konkreta vardag är allmänna frågor. Larsen (2018, s. 126) skriver att urvalet i en underökning är av ytters betydelse för hur undersökningen fortlöper. Författaren menar att de individer, så kallade informanter, utgör urvalet. Studiens urvalsprocess omfattar det godtyckliga urvalet då vi medvetet valt ut individer med förskollärarexamen. Genom att skicka ut ett informationsbrev till olika förskoleverksamheter har enheterna eller informanterna själva fått välja om de vill medverka eller inte. Detta benämns som urval genom självselektion (Larsen, 2018, s. 125).

Något som bör uppmärksammas och kan ses som en nackdel inom kvalitativ forskning är otillräckligheten av generaliseringsbarheten. Om en undersökning är generaliseringsbar bör studien ha testats i andra miljöer utöver den ursprungliga miljön som studien testats i (Ahrne & Svensson, 2015, s. 27). I studien har vi med avsikt valt att undersöka fem olika förskolor med anledning att skapa en bredare förståelse för studiens frågeställningar. Fler miljöer skapar fler möjligheter för granskning och jämförelser som i sin tur skapar en större generaliseringsbarhet. Studiens omfång med enbart åtta förskollärare kan ses som en nackdel och en mindre tillförlitlig studie. Å ena sidan har vi medvetet valt att endast intervjua förskollärare inom förskoleverksamheter för att på så vis kunna besvara studiens syfte och forskningsfrågor.

Repstad (2007, s. 89) skriver att frågeställningen eller problemformuleringen som ligger till grund är en bidragande faktor till val av de medverkande aktörerna. Författaren menar vidare att de vederbörande individerna, det vill säga förskollärarna i studien, bör vara så olika varandra som möjligt. Därmed kan en bred och varierad bild av det empiriska materialet skapas då förskollärarnas kunskap, förhållningssätt och erfarenheter varierar. Likväl har vi valt att redogöra för verksamheternas profiler med anledning till att definiera strategier under högläsningaktiviteter. En presentation av studiens informanter, med fingerade namn, följer nedan.

Tabell 1: informanterna i studien

Fingerade namn	Arbetslivserfarenhet	Verksamhetens profil	Barnantal	Barnens ålder
Sofia	3 år	Språk	12	4 – 6 år
Rosa	7 år	Språk	13	1 – 3 år
Angelina	25 år	Utomhus pedagogik	20	1 - 5 år
Hanna	7 år	Utomhuspedagogik	20	1 – 5 år
Sara	10 månader	Språk	18	1 – 5 år
Fanny	11 månader	Språk	18	1 – 5 år
Maja	2år	Engelska	17	3 – 5 år
Pernilla	5 år	Utvecklingspsykologiskt perspektiv	20	1-5år

4.3 Utformning och genomförande

Innan undersökningsprocessen påbörjade skickades ett informationsbrev till rektorer på olika förskolor, se bilaga 1. Syftet var att rektorerna skulle godkänna och vidarebefordra informationsbrevet enbart till verksamma förskollärare. Efter att åtta förskollärare medgett ett intresse skickades en samtyckesblankett, se bilaga 2, via email till de berörda informanterna. Efter en signering kunde undersökningsprocessen påbörja. I samtyckesblanketten framgick det explicit att informanternas känsliga uppgifter såsom identitet, ursprung och arbetsplats förblir anonymt. Likaså var medverkan i studien frivillig där informanterna när som helst under undersökningsprocessen kunde avstå sin medverkan. Bjørndal (2018, s. 141) menar att bristande anonymitet eller avsaknad av information om anonymitet kan skapa en osäkerhet och otrygghet till studiens.

Ahrne och Svensson (2015, s. 43) skriver att intervjuer som sker ute på arbetsplatsen eller i verksamheterna kan utgöra en problematik då det kan bli svårt att finna tid att avsätta för en intervju. Med det i åtanke var vi noga med att kontakta förskoleverksamheterna och informera förskollärarna i god tid om studien och dess struktur. Dock var vi inte förberedda på problematiken och svårigheterna som kom i samband med samhällets hårda restriktioner kring pandemin Covid-19. Studiens struktur och utformning kom att ändras om, från tänkta intervjuer och observationer ute i verksamheterna till två digitala undersökningsprocesser. Det första intervjutillfället skulle skett genom ett telefonsamtal med en uppföljning av ett videosamtal via zoom. Hallin och Helin (2018, s. 63 – 64) skriver att fördelen med videosamtal är att intervjuaren kan se intervjupersonens reaktioner och sociala signaler vilket kan komma att spela roll i insamlingen av data.

Majoriteten av förskollärarna tackade nej då tiden och resurserna inte fanns tillgängliga. Att avsätta tid för intervju innebär att förskollärarna behöver gå ifrån barngruppen vilket kan var svårt med tanke på en hel del sjukskrivningar och mindre resurser i verksamheterna (Ahrne & Svensson, 2015, s. 43). Efter en snabb förändring i undersökningsprocessen var förskollärarna med på att intervjuas vid två olika tillfällen, via mejl och ett telefonsamtal. Vid det första intervjutillfället skickades elva enkätfrågor till informanterna via mejl, se bilaga 3, med en svarsmarginal på två veckor. Självfallet fanns det även utrymme för aktuella frågor eller funderingar under tidens gång. För att svara på studiens frågeställningar valde vi att formulera enkätfrågor baserade på öppna frågor i syfte till friare och detaljerade svarsmöjligheter.

Eriksson Barajas, Forsberg och Wengström (2018, s. 28) lyfter att en intervju kan vara allt ifrån ostrukturerad till strukturerad. Med utgångspunkt i undersökningsområdet skapades förbestämda intervjufrågor till informanterna vilket kom att utgöra en strukturerad intervju. Hallin och Helin (2018, s. 65) skriver att fördelen med en e-postintervjuer är att intervjupersonerna, i detta fall studiens vederbörande förskollärare, ges möjligheter att reflektera och tänka igenom för att sedan formulera svaren på bästa sätt. Likaså skriver författarna att denna typ av intervju kan ses om en demokratisk och jämlik intervju. Med tanke på att intervjupersonerna varken hör eller ser varandras svar skapas möjligheten för genuina tankar och åsikter. Vid granskning och analys av datainsamlingen uppstod funderingar kring förskollärarnas syfte med högläsningsaktiviteterna. Detta kom att utgöra kompletteringsfrågor vid det andra intervjutillfället, se bilaga 4, som skedde genom ett telefonsamtal.

Kvale och Brinkman (2014, s. 181) betonar fördelen med kompletteringsfrågor då det tillhandhåller mer detaljerade svar. Som tidigare nämnt skedde det andra intervjutillfället genom ett telefonsamtal och vi valde att, givetvis i samråd med studiens informanter,

ljudinspela samtalen. Innan intervjuerna ägde rum var det viktigt med tekniska förberedelser och val av en lugn plats, eftersom det inspelade ljudet kan förlora kvalitén i en bullrig miljö (Bjørndal, 2018, s. 91). Med hjälp av digitala verktyg, i detta fall en Iphone med en ljudinspelningsfunktion kunde samtalen spelas in och sparas för att sedan transkriberas. Ljudinspelningens fördelar skriver Hallin och Helin (2018, s. 63) i enlighet med Bjørndal (2018, s. 84) är möjligheten att spola ljudinspelningen fram och tillbaka utan att gå miste om värdefull information och väsentliga detaljer.

Bjørndal (2018, s. 110) nämner transkribering av ljudinspelning vilket innebär att verbala uttalanden omvandlas till text med fördel att kommunikationen i sig får en mer tydligare innebörd. Likaså menar författaren att transkribering kan vara tidskrävande. Detta var något som togs i beaktande vid transkribering av informanternas svar då enbart betydelsefulla detaljer var det som lyftes fram och transkriberades. Vid transkribering av informanternas svar spelades inspelningen fram och tillbaka samtidigt som anteckningar fördes. Genom att ifrågasätta och reflektera över exempelvis viktiga ord och begrepp skapades rum för rymligare redogörelser. Informanternas kunskap, erfarenheter och förhållningsätt var av ytterst värde för studiens frågeställningar och utvecklingsgång. Därmed har vi i den allra störta mån försökt närma oss förskollärarnas perspektiv och förhållningssätt.

4.4 Validitet, reliabilitet och generaliseringsbarhet

Reliabilitet, eller tillförlitlighet, betyder att mätningen som genomförts i studien är pålitlig och enbart mätt utefter det som skall undersökas. Inom en kvalitativ undersökning handlar det om att redogöra för insamling och bearbetning av data på ett organiserat och pålitligt sätt. Validitet och reliabilitet blir av stor vikt betydelsefulla för studiens tillförlitlighet som ständigt bör anknytas till studiens syfte, problemformulering och valda begrepp. Inom den kvalitativa undersökningen kan tillförlitligheten inte säkerställas i form av en sifvertabell som det kan göras inom en kvantitativ undersökning. (Thurén, 2007 s. 26). Byrman (2018, s. 465) poängterar att många forskare har debatterat om begreppen reliabilitet och validitet, huruvida de är för kvalitativa undersökningar. Detta för att i en kvalitativ undersökning vill forskare förstå och tolka intervjupersonens egna upplevelser och tankar.

I studien intervjuades åtta förskollärare enskilt och under intervjutillfällena var det viktigt att ha i åtanke att individen som blir intervjuad kanske inte talar sanningsenligt vilket kan påverka studiens tillförlitlighet (Byrman, 2018, s. 474). Något som även uppkom inför telefonintervjuerna var att fyra förskollärare bad om att få intervjufrågorna i förväg. Detta kan ses som att vissa förskollärare eventuellt ville besvara frågorna utifrån de dom trodde att vi ville ha svar på. Dock upplevde vi att de fyra informanterna möjliggjorde för mer konkreta och tydliga svar i jämförelse till studiens resterande informanter. Vi har under studiens gång ständigt utgått ifrån studiens syfte, frågeställningar och centrala begreppen. Studiens frågeställningar och syfte har under processens gång varit nära till hands för att säkerhetsställa att vi enbart berör det som skall framgå i studiens undersökning. Därmed la vi ned mycket tid på intervjufrågornas formuleringar för att kunna närma oss informanternas perspektiv på högläsning som ett språkstimuleraden verktyg.

Frågorna som låg till grund vid det andra intervjutillfället är frågor som vi upplevt har saknats för studiens undersökningsområde. Kvalitén i studiens framtagande av resultat har sin utgångspunkt i hur vi har tolkat och redogjort för förskollärarnas upplevelser och uttryck kring intervjufrågorna (Byrman, 2018, s. 477). Kvalitativa metoder används främst i den mån om att

redogöra och skapa förståelse för studiens problemområde genom att närma sig intervjupersonernas perspektiv, upplevelser och erfarenheter (Eriksson Barajas, Forsberg & Wengström, 2018, s. 53). Vi kan inte med en säkerhet garantera tillförlitligheten eftersom vi endast hade data från intervjutillfällena. Ahrne & Svensson (2015, s. 27) hävdar att om en undersökning studeras i fler miljöer än den ursprungliga, där resultat jämförs med varandra, kan en början på generaliseringsbarhet uppkomma inom kvalitativforskning. Studien har berört en mindre del inom generaliseringsbarhet då studiens informanter redogör för olika strategier i olika förskoleverksamheter.

4.5 Forskningsetiska principer

Löfdahl (2014, s. 34) belyser vikten av att känna till de forskningsetiska principerna som ingår i en studie. Det handlar om de regelverk och etiska perspektiv som man bör ta ställning till. Därmed lyfter Vetenskapsrådet (2017, s. 2) vikten av god forskningssed som innebär att etiska övervägande och riktlinjer vid forskning är av stor betydelse för forskningens kvalitet.

Innan undersökningsprocessen påbörjades kontaktades studiens vederbörande förskollärare i god tid. Med anledning till pandemin, Covid-19, kom vi tidigt fram till att en digital undersökningsprocess lämpar sig bäst i vår studie. Detta innebar kontaktskapande via mejl och telefonsamtal. Ett antal veckor innan intervjufrågorna skickades ut till informanterna mejlades informationsbrev och samtyckeblankett, se bilaga 1 och 2. I informationsbrevet fick informanterna information om studiens syfte, struktur och genomförande. Likaså framgick information om att undersökningens resultat, det vill säga insamlad data enbart användes till vår studie. Information om informanternas medverkan och rättigheten att avstå när som helst under undersökningsprocessen framgick explicit.

Information om anonymitet var även tydligt framskrivet, analogt med konfidentialitetskravet, ska all känslig information som går att förknippas med informanternas identitet anonymeras (Vetenskapsrådet, 2017, 40). Informanternas känsliga uppgifter har bevarats tryggt och oåtkomligt, vilket innebär att utomstående inte kan ta del av uppgifterna (Löfdahl, 2014, s. 37). All insamlad material har avidentifierats och fingerade namn har använts i studien. I anslutning till informationsbrevet skickades samtyckesblankett till studiens informanter, där underskrift om ett medgivande samtycke till studiens medverkan berördes (Löfdahl, 2014, s. 36)

5 Resultatredovisning

I detta avsnitt presenterar vi informanternas svar som framkom i intervjuenkäterna och telefonsamtalen. Vi har valt att kategorisera och använda underrubriker för att tillhandhålla en tydligare struktur över informanternas svar. I analysen har vi strävat efter att beskriva, förstå och tolka informanternas svar samt ställa de svaren i relation till varandra för att kunna svara på studiens frågeställningar.

5.1 Högläsningens fördelar

Informanterna i studien är eniga om att högläsning har goda fördelar på barns språkutveckling, dock har det framkommit i analysbearbetningen att förskollärarna berör olika områden i barns språkutveckling. Förskolläraren Sofia, med tre års arbetserfarenhet, har uttryckt att högläsning för med sig många olika fördelar i barns språkutveckling och menar att högläsning bidrar till språkutveckling som berör talspråk och ordförråd. Ytterligare menar Sofia att barns

uppfattningsförmåga för ordens uppbyggnad, tankar och fantasi stimuleras samt utvecklas i samband med högläsningens aktiviteter. I enlighet med Sofia skriver förskolläraren Fanny, med elva månaders arbetserfarenhet, att högläsningens fördelar är att barnen utvecklar ordförrådet. Från enstaka ord till längre meningar exempelvis ”*Ut*” till ”*Jag vill gå ut*”. Likaså utvecklar barnet förmågan att lyssna, reflektera och återberätta.

Förskollärarna Angelina, med tjugofem års arbetserfarenhet, och förskolläraren Hanna, med sju års arbetserfarenhet, redogör ävenså för fördelarna med högläsning och menar på att högläsningstillfällena möjliggör för språkutveckling, ökat ordförråd, flerspråkighet och begreppsuppfattning. Förskolläraren Sara, med tio månaders arbetserfarenhet, menar att högläsningen för med sig ett nyanserat och rikt språk där ordförrådet berikas. Fördelen är även att barn får möjlighet att utveckla fantasin genom att återberätta bokens innehåll. Något som även förskolläraren, Rosa, med sju års arbetserfarenhet, menar utvecklar barns språk och fantasiförmåga. Utöver detta lyfter Rosa fördelen med högläsning där barns koncentrationsförmåga och turtagningsförmåga utvecklas.

Förskolläraren Maja, med två års arbetserfarenhet, uttrycker att högläsning väcker barns nyfikenhet och intresse som ofta resulterar till att barnen vill läsa samma böcker om och om igen. Detta skapar goda möjligheter för pedagoger att vidare utmana barnen. Genom att till exempel börja med att läsa boken och lära känna huvudkaraktärerna för att vid ett annat tillfälle utveckla förståelse för bokens budskap och ordens betydelse. Slutligen kan andra uttrycksformer vävas samman där barn får möjlighet att gestalta sagan. Förskolläraren Pernilla, med fem års arbetserfarenhet, skriver att högläsning bidrar till ”*Utveckling av ordförråd, att lära sig nya begrepp och kunskaper ur faktaböcker och att högläsning väcker intresse för läs och skriftspråket*”. Att högläsning i förskoleverksamheterna ses som en viktig aspekt i barns språkutveckling går att uppfattas av informanternas svar.

Sammanfattningsvis går det att tolka som tidigare nämnt att studiens informanter är enade om högläsningens fördelar på barns språkutveckling. Oavsett olika arbetserfarenheter och förskole profiler stämmer förskolelärares svar överens genom att beröra liknande fördelar. Likaså menar studiens informanter att en fördel med högläsning är att barns fantasi ges utrymme genom lyssnande av bok eller saga.

5.2 Arbetsätt

Informanterna i studien uppger att ett medvetet förhållningssätt under högläsningens aktiviteter är av stor betydelse för barns språkutveckling. Det kräver förstås variation av strategier för att främja, locka och väcka barns intresse för att utveckla språkkunskaper. Informanterna menar att en strategi för att utveckla barns språkkunskaper kan vara att använda sig av betoningar, röstlägen och gester. Likaså har informanterna uttryckt att bokval är även en strategi som oftast inkluderas av ett syfte där rekvisita förstärker bokens handling, innehåll och budskap. Mer preciserade strategier har informanterna uppgett i form av tre fokusområden som berör högläsningens struktur och strategier, vilka är innan, under och efter en högläsningens aktivitet.

Högläsningens aktiviteterna börjar oftast med en presentation av bokens titel, författare, huvudkaraktärer, tidpunkt utifrån bokens fram och baksida. Förskolläraren Pernilla betonar vikten av att presentera bokens författare för barn - ”*Att stanna upp och samtala om ordet författare skapar en utveckling av förståelse för ordets innebörd*”. Pernilla menar att barn sällan stöter på ordet utanför skolans värld. I enlighet med Pernilla belyser förskolläraren Maja att en viktig strategi innan högläsningens aktiviteter börjar är just bokpresentation, eftersom det

möjliggör för samtal. Vidare menar förskolläraren Sara att strategier under läsaktiviteterna är av stor vikt för barns språkutveckling genom att uttrycka *"Jag använder rösten som ett verktyg. Jag är noga med att betona och artikulera nya och svårbegripliga ord för barnen"*. Sara förklarar att röst användning sker i samband med gester för att beskriva ett svårbegripligt eller förut okänt ord. Med anledning till att förstärka, uppmärksamma och beskriva ordets innebörd för att på så vis utveckla barns förståelse för det specifika ordet.

Ytterligare redogör Sara för strategier genom att uttrycka *"Jag är även noga med att skapa rum för pauser där jag ställer öppna frågor, som exempelvis vad tror ni kommer att hända med flickan? Och finns det någon lösning?"*. Det förskolläraren Sara lyfter är att skapa tillfällen för kommunikation under högläsningens aktiviteten där barngruppen tillsammans ges tillträde till att reflektera och samtala om tankar och funderingar. Förskollärarna Angelina och Hanna kompletterar Saras svar och lyfter ytterligare en viktig strategi under högläsningens aktiviteten genom att betona bildernas funktion i böckerna *"Bilderna kompletterar texten vilket stödjer ordens betydelse"*. Studiens informanter är eniga om att ett gynnsamt förhållningsätt under högläsningen och efter högläsningen präglas av en kommunikativ och samspelad atmosfär. I dessa miljöer ges barn möjligheter till att gemensamt reflektera, diskutera, uttrycka och utbyta tankar samt funderingar i samband med förskollärares öppna och utmanade frågor.

Förskolläraren Fanny uttrycker vikten av att synliggöra barns funderingar under högläsningens aktiviteten. Fanny skriver att det sker *"Genom att stanna upp och samtala om texten i boken i helgrupp för att dessutom kunna utmana barnen efter deras behov"*. Att skapa pauser under högläsningen och föra dialoger menar Fanny har en stor betydelse för barns språkutveckling, då det medför att bokens innehåll och ord reflekteras över och sätts i andra sammanhang. Likaså har Sofia uttryckt vikten av barns delaktighet under högläsningens aktiviteter och menar att med ett medvetet förhållningsätt kan kommunikativa och samspelade miljöer skapas. Sofia skriver genom att föra dialoger med öppna frågor ges barn möjlighet att uttrycka tankar och funderingar som resulterar till att gemensamma reflektioner möjliggörs. I samband med detta uttalande skriver Sofia *"Det skapar goda förutsättningar för barns delaktighet och språkutveckling. Dessutom är det ett bra tillfälle för barn att lära av varandra"*. Sofia synliggör vikten av att skapa en gemensam bas för samspelade miljöer för barns språkutveckling.

Dessutom nämner informanterna att högläsningens aktiviteten avslutas ibland genom att barnen ges möjlighet till att återberätta sagan muntligt. Ytterligare kan en högläsningens aktivitet avslutas med att barnen får i uppgift att rita, måla eller skapa något ur boken som exempelvis egna sagor utifrån karaktärerna i böckerna. Andra strategier menar informanterna är exempelvis barngruppens storlek, att strukturera upp mindre barngrupper medför större möjligheter för barns delaktighet och inflytande. Likaså menar informanterna att miljön har en stor betydelse för barns språkutveckling, att böcker tydligt synliggörs i avdelningens olika rum och att böckerna är placerade i barnens höjd stimulerar barns vilja till att läsa.

Förskolläraren Hanna skriver *"Vi har placerat böcker i barnens nivå, vi har även satt upp en del bilder ifrån böckerna på väggarna och bokstäver för att i möjligaste mån berika barnens språk"*. Alla informanter anses vara enade om miljöns betydelse för barns språkutveckling. Dock skriver Sara att *"miljön till högläsning är inte direkt lockande då vi endast har en soffa och matta som barnen sitter på under högläsningen medan pedagogen sitter på en stol"*. Å ena sidan lyfter Sara vikten av miljön och menar att högläsningens aktiviteten bör utformas i lockande och stimulerande miljöer men något som pedagogerna i avdelningen inte tagit vara på. Sara understryker att detta önskas en förändring på.

Slutligen uttrycker alla informanter att digitala verktyg som till exempel läroplattan ses som en strategi som impliceras i verksamheterna. Förskolläraren Rosa uttrycker att *”Med hjälp av en digital bilderbokstjänst, polyglutt, ges barn möjlighet att läsläsa till böcker digitalt på många olika språk”*. Rosa förklarar med tanke på att avdelningens pedagoger givetvis inte kan tala barngruppens alla språk blir läroplattan ett ypperligt verktyg för pedagogerna att använda sig av. De likheter som uppmärksammats utifrån informanternas svar är att ett medvetet förhållningssätt med planerade strategier som exempelvis tonläge, betoningar och gester är av ytterst vikt i främjandet av barns språkutveckling. Likaså att stanna upp och skapa rum för boksamtal men även för bekräftelse av att bokens innehåll nått fram. Studiens informanter lyfter även högläsningens miljö för barns språkutveckling som går att tolkas till ett planerat och medvetet förhållningssätt.

Att skapa stimulerade miljöer är en strategi som studiens sju av åtta förskolelärare använder sig av. Förskolläraren Sofia redogör för böckers befintlighet i verksamheten och förklarar att böckerna är placerade på olika platser runt om i avdelningens alla rum. Sara förklarar att kokböcker är exempelvis placerade i köket, böcker om natur i naturvetenskapshörnan etcetera. Likaså uttrycker Sara *”I språkhörnan har vi en hylla som är full med böcker som barnen själva kan ta och läsa eller eventuellt titta i”*. En tydlig skillnad till Saras svar som berör avdelningens obefintliga språkstimulerande miljöer. De utmärkande skillnaderna i informanternas svar var de olika strategiernas vikt på barns språkutveckling. Vissa förskollärare belyser att ett antal strategier anses vara exceptionella i främjandet av barns språkutveckling i jämförelser till andra förskollärares svar. Tolkningsvis kan detta sättas i relation till att det enbart inte finns en strategi som verkar i främjandet av barns språkutveckling. Dessa alla strategier behöver samspela med varandra där ett medvetet och didaktiskt förhållningssätt präglas inom högläsningsaktiviteter.

5.3 Planerade och spontana högläsningsaktiviteter

Studios informanter har uttryckt att den planerade högläsningen förekommer ofta i helgrupp. Förskolläraren Sofia har uttryckt att *”Två planerade högläsningsaktiviteter sker dagligen på avdelning. Detta med anledning till högläsningens fördelar på barns språkutveckling med tanke på att förskolan är mångkulturell”*. Vidare förklarar Sofia att alla barn i barngruppen har annat modersmål än svenska, därmed är barns språkutveckling en prioritet i verksamheten och ett mål att kontinuerligt arbeta med. Val av bok görs medvetet av pedagoger utefter temaarbete eller en specifik händelse om exempelvis konflikter skett bland barnen. Vidare uttrycker förskolläraren Rosa att planerade högläsningsaktiviteter sker enbart en till två gånger i veckan på avdelningen.

I likhet med förskolläraren Sofias svar görs val av bok av pedagogerna utefter avdelningens tema, händelser, mål och syften. Rosa skriver att den medvetna högläsningstunden syftar till att *”Duscha barnen i språk”* och menar att med tanke på att det är en mångkulturell förskola måste pedagogerna ständigt och medvetet arbeta med att utveckla barns språkkunskaper. Rosa förklarar citatet utifrån förskolans profil och menar att barnet är ett litet frö som ska växa och utvecklas med hjälp av trädgårdsmästarna, det vill säga pedagogerna. Förskolläraren Maja skriver att den planerade högläsningsaktiviteten sker dagligen i samband med vilan och temaarbeten. Vidare skriver Maja att val av bok görs av barnen utifrån deras intressen.

Både förskolläraren Hanna och förskolläraren Angelina uttrycker att en gång om dagen sker den planerade högläsningsaktiviteten och att vid dessa tillfällen är det pedagogerna som väljer bok. Pedagogerna väljer oftast böcker med olika teman beroende på vad som är aktuellt i avdelningen med fokus på barns språkutveckling. Förskolläraren Fanny har uttryckt att *”Den medvetna högläsningen präglas alltid av att stimulera och främja barns ordförråd och*

språkkunskaper". I enlighet med Fanny skriver Pernilla att en planerad högläsningsaktivitet sker en gång om dagen med initiativ av den vuxne. Pernilla lyfter att under vissa perioder tar barnen med sig böcker hemifrån och att barnen får oftast vara med och välja böcker som ska läsas. Pernilla förklarar vidare att pedagogerna många gånger väljer böcker utefter aktuella ämnen på förskolan och menar att böcker exempelvis anpassas efter temaarbeten. Förskolläraren Sara stämmer in och förklarar att den medvetna högläsningen sker en gång om dagen efter vilan på avdelningen. Vanligtvis bestäms bokvalet av pedagogerna utefter barngruppens behov och teman.

I liknelse med Pernillas svar skriver förskolläraren Sara att barnen på avdelningen får även möjlighet att ta med böcker hemifrån. Vidare uttrycker Sara att högläsning i avdelningen är dels för riktlinjerna i läroplanen då läroplanen betonar vikten med högläsning och barns språkutveckling. Sara skriver *"Vi är i ett område där majoriteten inte har svenska som modersmål så vi försöker berika deras språk så mycket som möjligt"*. Sara förklarar att en del barn har inte den möjligheten hemma, det är enbart i förskolan barnen får höra det svenska språket. Vidare förklarar Sara att pedagoger har som uppdrag att komplettera hemmet och ju tidigare barn får höra olika ord och begrepp desto större ordförråd och rikt språk får de i längden. Förskolläraren Fanny uttrycker att planerad högläsningsaktivitet sker en till två gånger om dagen, en på förmiddagen och en under vilan för de barn som inte sover. Fanny förklarar att val av bok sker av pedagogerna vid högläsningsaktiviteter då pedagogerna oftast har ett syfte med boken.

Vidare betonar Fanny vikten av medvetna placeringar av böcker på avdelningens bokhylla och förklarar att alla böcker redan har lästs av pedagogerna. Fanny skriver att *"Kvalitén i högläsningen blir så mycket bättre än att läsa det första gången för barnen"* och menar att reflektionsfrågor i samband med att ha läst böckerna i förväg får en mer gynnsam funktion. Fanny förklarar detta som goda strategier då dialoger och reflektionsstunder kan ske oavsett högläsningsaktivitetens tillfälle under dagen i verksamheten. Fanny är noga med att tydliggöra att barns intresse ligger till grund och att det inte ska förstås utifrån ett styrt lärandetillfälle. Fanny uttrycker att pedagogerna på avdelningen är måna om att ta vara på barnens intresse och att böckerna i avdelningens bokhylla visar på en stor variation i samband med barngruppens olika intressen.

Studiens informanter uttrycker alla en önskan om fler gruppindelningar under högläsningsaktiviteter. Informanterna menar att resurser eller förutsättningar för att dela in barnen i mindre grupper under den planerade högläsningsaktiviteten är otillräckliga och svåra att implicera i praktiken. Förskolläraren Angelina har uttryckt *"Jag hade velat ha fler mindre grupper då det finns fler möjligheter att utgå från barns olika behov, intressen och förutsättningar"*. Likaså har Sara uttryckt för en önskan om mindre grupper vid högläsning *"Mindre grupper skapar bättre möjligheter för alla barns delaktighet under ett boksamtal"*. Informanterna är eniga om att mindre barngrupper under en högläsningsaktivitet möjliggör för barns delaktighet, samspel och kommunikation. Informanterna menar att barn i en helgrupp får begränsade möjligheter till delaktighet och inflytande eftersom det blir svårt att ta vara på alla olika intressen och behov.

Studiens alla informanter uttrycker att den spontana högläsningen sker två till fyra gånger om dagen och att initiativtagandet mestadels sker av barnen. Spontana högläsningsaktiviteter kan ske var och när som helst, i olika miljöer såsom avdelningens läshörna i anslutning till böcker som barn själva har tillgång till. Likaså i vilorum, samlingsrum, lekrum och utomhus om vädret tillåter. Förskollärarna Hanna och Angelina uttrycker att *"Spontana högläsningsaktiviteter sker*

oftast av barnens initiativ eller i samband med en aktivitet övergång". Vidare menar informanterna att den spontana högläsningen aldrig sker i helgrupp utan består av mindre barngrupper eller eventuellt en till tre barn. Informanterna uttrycker även att det är lättare att fånga och väcka barns uppmärksamhet och intresse vid spontana högläsningsaktiviteter. Likaså menar informanterna att dessa högläsningstillfällen anknyts till barns delaktighet, spontant lärandetillfälle och omsorg vid exempelvis inskolning.

Vid det andra intervjutillfället uttrycker förskolläraren Sofia under telefonsamtalet att ” *Spontana läsaktiviteter har vi då vi upplever att barnen behöver komma ner i varv, är trötta och behöver omsorg*”. Detta citat uttrycker även de flesta informanterna i studien genom att säga att spontana högläsningsaktiviteter givetvis skapar en lugn och mysig stund under dagen i verksamheten. Dock menar förskolläraren Fanny att det kan uppstå svårigheter under den spontana lässtunden, vilka hen förklarar kan bero på hastiga och oreflekterade bokval. Såväl som kortvariga högläsningsaktiviteter som orsakas av bland annat störningar. Studiens alla informanter har även uttryckt att läroplattan kommer oftast i användning i spontana högläsningsaktiviteter. Förskolläraren Maja har uttryckt att läroplattan, polyglutt, används många gånger vid rutinövergångar där barnen själva får bestämma val av bok. Barnen på avdelningen kan även välja att själva sitta avskilt eller tillsammans med en kompis eller kompisar.

Skillnaderna som uppmärksammades i informanternas svar kring högläsningsaktiviteten var att den planerade högläsningsaktiviteten omfattades av ett planerat och didaktiskt förhållningssätt. Utifrån informanternas svar framkommer det att den planerade högläsningsaktiviteten syftar till att främja och stimulera barns språkutveckling tillskillnad från den spontana högläsningsaktiviteten. Detta bör förstås i relation till förskollärarnas förhållningssätt, för visst kan en spontan högläsningsaktivitet stimulera barns språkutveckling? En fråga som kan sättas i samband till förskollärarens Fannys svar i jämförelse med de andra förskollärarnas svar. Fanny beskriver att ett medvetet förhållningssätt präglas inom den planerade högläsningsaktiviteten genom att lyfta bakkänedom och reflektionsfrågor. I tolkning av Fannys svar relateras detta även till den spontana högläsningsaktiviteten. Likaså framkommer skillnader kring den planerade högläsningsaktivitetens befintlighet, där informanterna redogör för att den planerade högläsningsaktiviteten sker två gånger dagligen till två gånger i veckan.

6 Slutdiskussion

I detta avsnitt redogör vi för studiens metod och resultat i relation till teori och tidigare forskning. Vi upplever att studiens informanter har besvarat våra frågeställningar dock hade vi önskat mer utvecklande svar av informanterna för studiens undersökningsområde. Syftet med studien var att undersöka förskollärarnas upplevelser av högläsningens betydelse för barns språkutveckling. Vidare undersöker vi hur studiens förskollärare arbetar med högläsning som ett språkstimulerande verktyg och vilka strategier som anses vara mest lämpade utifrån förskollärarna och tidigare forskning.

Skollagen (2010:800) belyser att förskolan ska grunda på vetenskapliga grunder och beprövade erfarenheter. Eriksson Bajaras, Forsberg och Wengström (2013, s. 20) stämmer in och menar att arbetsmetoder i förskolans verksamheter bestämt utifrån beprövade erfarenheter i relation till vetenskapliga grunder. I samband med detta innebär det att förskollärare har ett ansvar att systematiskt hålla sig uppdaterade inom yrkesprofessionen för att stödja barns utveckling och lärande. Vidare lyfter läroplanen för förskolan att barns språkutveckling är en central riktlinje för att möjliggöra goda förutsättningar till fortsatt utveckling och lärande (Skolverket, 2018, s.

4). Mot den bakgrunden är vår studie av relevans då vi har undersökt ett av det mest betydelsefulla område för barns språkutveckling.

Förskollärare ska i enlighet med läroplanen för förskolan stödja och främja barns språkutveckling, där varje barn i förskolans verksamheter utifrån deras förutsättningar ska erbjudas möjligheten till att erövra nya språkkunskaper (Skolverket, 2018, s.15). Syftet med studien var att undersöka förskollärarnas upplevelser av högläsningens betydelse för barns språkutveckling. Dessutom har vi undersökt hur förskollärarna arbetar med högläsning och vilka strategier som anses vara mest lämpande av studiens informanter för barns språkutveckling i relation till teoretisk ansatz och tidigare forskning. Studiens frågeställningar anser vi fungerar som viktiga stöttepelare i undersökningen om högläsningens betydelse för barns språkutveckling. Likaså är frågeställningarna viktiga att undersöka då läroplanen betonar språk som den fundamentala aspekten för bland annat barns identitet (Skolverket, 2018, s. 11).

6.1 Hur förskollärare upplever högläsningens betydelse för barns språkutveckling

Resultatet från enkäterna visar att studiens vederbörande förskollärare har liknande upplevelser kring högläsningens betydelse för barns språkutveckling. De explicita liknelserna som framkom var högläsningens fördelar på barns ordförråd, då studiens alla informanter menar att högläsning är ett ypperligt verktyg för att främja och utöka barns ordförråd. Förskolläraren Sofia lyfter fram att två planerade högläsningsaktiviteter sker dagligen på avdelningen med anledning till högläsningens fördelar på barns språkutveckling. Sofia menar med tanke på att förskolan är mångkulturell används högläsning som ett språkstimulerande verktyg. I enlighet med Sofia lyfter Rosa att medvetna högläsningsaktiviteter är av ytterst vikt i synnerlighet till en mångkulturell förskola. Detta framkommer bland annat utifrån Rosas citat ” *Duscha barnen i språk*”. Dock kan detta stå i kontrast till högläsningens befintlighet mellan Rosas och Sofias avdelningar, på Rosas avdelning sker enbart två planerade högläsningsaktiviteter i veckan. En tolkning som kan motsäga förskolans läroplan som betonar att förskolan ska lägga stor vikt på att främja barns språkutveckling (Skolverket, 2018, s. 8).

Som tidigare nämnt arbetar Rosa på en mångkulturell förskola som har språk som profil, se tabell 1, och nämner högläsningens fördelar på språkutveckling. Hur kommer det sig att planerade högläsningsaktiviteter enbart sker två gånger i veckan och inte två gånger på en dag som i likhet med Sofias svar? En tolkning kan vara att Rosa menar att barns språkutveckling stimuleras i andra sammanhang eller aktiviteter som sker på avdelningen. Å ena sidan skriver Silverman och Crandell (2010) att den mest gynnsamma aktiviteten för barns språkutveckling är högläsning. Säljö (2017, s. 260) skriver att den proximala utvecklingszonen syftar till att förstå individens utvecklingsprocess och menar att när barn erövat en färdighet så är barnet ytterligare ett steg närmare att bemästra ny kunskap. I detta fall går det att koppla till barns språkutveckling under högläsning där utveckling av förståelse för ett ord kan skapa mer kunskap om ordets innebörd som sedan kan sättas in i andra sammanhang.

Bara Rosas uttryck om få planerade högläsningstillfällen kan väcka en orolighet kring barns språkutveckling. Läroplanen för förskolan berör att förskolan ska genomsyras av en likvärdig undervisning där barns förutsättningar och behov ska ligga till grund i förskollärarens didaktiska och pedagogiska uppdrag (Skolverket, 2018, s. 6). En mångkulturell förskola med enbart två planerade högläsningsaktiviteter under en vecka kan tolkningsvis inte erbjuda barn i

behov av språkstimulering i den utsträckning som barn behöver. Likväl främjandet av barns fantasiförmåga, då Pihlgren (2019) skriver om vikten av högläsningsaktiviteter för barns ökade fantasiföreställningar.

Utifrån Pihlgrens (2019) och Vygotskijs (1995, s. 39) redogörelser om vikten av rika erfarenheter och upplevelser av högläsningsaktiviteter kan barns fantasiförmågor främjas. Med hjälp av scaffolding och högläsningsaktiviteter kan således även barns språkutveckling stimuleras (Säljö, 2017, s. 262). Språk grundar i en etablering av en gemensam förståelse för det som upplevs (Säljö, 2017, s. 256). En slutsats som går att komma fram till är pedagogers viktiga ansvar att skapa rum för planerade högläsningsaktiviteter. Detta för att främja barns fantasi som bidrar till barns språkutveckling. Utöver ett ökat ordförråd menar informanterna att högläsningen även främjar barns förmåga att tänka, reflektera och återberätta. Förskolläraren Sofia uttrycker bland annat att barns uppfattningsförmåga för ordens uppbyggnad och förmågan att fantisera utvecklas med hjälp av högläsningsaktiviteter.

Förskolläraren Pernilla lyfter fram att högläsningen bidrar till att stimulera och väcka barns intresse för läs-och skriftspråket. I likhet med Pernilla skriver Pihlgren (2019) att högläsning gynnar barns språk-, läs- och skrivutveckling men att detta ska förstås i samband med boksamtal. I enlighet med Pihlgren skriver Kindle (2013) att högläsningsaktiviteten bör sättas i förbindelse till boksamtal. Forskarna menar att boksamtal under en högläsningsaktivitet är det som bidrar till barns språkutveckling eftersom barn får möjlighet reflektera, analysera och diskutera tillsammans. I anslutning till det sociokulturella perspektivet ska högläsning förstås som en kommunikativ och samspelad aktivitet mellan den vuxne och barn samt mellan barn och barn (Pramling Samuelsson, 2017, s. 164).

Säljö (2017, s. 254) skriver att barns utveckling och lärande inte bör förstås som två separata aspekter och menar att ett helhetsperspektiv är avgörande där sociala och kulturella sammanhang samspelar med varandra. Framväxten av den tidigare envägskommunikationen mellan vuxen och barn har ersatts av tvåvägskommunikation som genomsyras av samspelade atmosfärer mellan vuxna och barn. Strandberg (2006, s. 196) skriver att den nordiska pedagogiken tar avstamp i Vygotskijs idéer som går att tolkas i förskolans läroplan – ”*Förmågan att lyssna, reflektera och ge uttryck för*” (Skolverket, 2018, s. 14). Ytterligare går det att knyta an till begreppet delaktighet som enligt Asp-Onsjö (2017, s. 401) belyser står i förhållande till det sociala samspelet mellan individer för barns utveckling och lärande. Johannesen och Sandvik (2011, s. 30) i likhet med läroplanen för förskolan (Skolverket, 2018, s. 16) menar att i förskolans värld innebär delaktighet barnets rätt till att bli hörd och möjligheten till att få uttrycka sig.

6.2 Hur förskollärare arbetar med högläsning

Att förskolans läroplan berör högläsning som en viktig aspekt för barns språkutveckling är vi hittills medvetna om (Skolverket, 2018, s. 8). Dock framkommer det inte vilka strategier förskollärare bör använda under högläsningsaktiviteterna för att främja barns utveckling och lärande. I analysen framkommer det att informanterna använder varierande strategier för att stimulera barns språkutveckling. De liknelser vi hittade i förskollärarnas strategier var kropp och röst som verktyg för att locka och väcka barns intresse. Förskolläraren Sara uttrycker ”*Jag använder rösten som ett verktyg. Jag är noga med att betona och artikulera nya och svårbegripliga ord för barnen i samband med gester för att beskriva ordet*”. Likaså har Sara uttryckt att öppna och utmanande frågor ställs till barngruppen för att ge tillträde för reflektioner och diskussioner. Detta går att kopplas till McGee och Schickedanz (2007) studie om

pedagogers strategier vid läsandet av samma bok under flera tillfällen. Forskarna har utifrån studiens undersökningsområde kommit fram till vikten av pedagogers röstlägen, ansiktsuttryck och gester för barns intresseväckande och utveckling av nya ord.

I samband med Saras svar framhåller förskollärarna Hanna och Angelina att röstläge som en strategi är väl användbart. Med hjälp av röstläge och ansiktsuttryck kan olika karaktärer och känslor samt förståelse av ord representeras. Detta går att knytas an till barns tidiga språkutveckling inom det sociokulturella perspektivet. Kullti (2014, s. 15) poängterar att barns fonologiska utveckling är avhängig på pedagogers uttal och språkmelodi. Författaren menar att detta ska förstås i samband med ett reflekterat och medvetet förhållningssätt som omfattas av öppna frågor, betoningar, tonfall och rytm. Studiens informanter redogör ytterligare för strategier som används under högläsningens aktiviteter, dock framkommer det i studiens analys att förskollärarnas strategier varierar beroende på syftet med högläsningen.

Vi har valt att skriva fram två varianter av högläsningens utformning, vilka är den planerade och spontana högläsningens aktiviteten, för att få en överblick för vilka strategier som är mest lämpade för barns språkutveckling. Informanterna i studien uppger att tre fokusområden berörs under den planerade högläsningens aktiviteten och att dessa sker utifrån högläsningens aktivitetens struktur, det vill säga innan, under och efter. Innan högläsning av bok menar informanterna att presentation av boken är av betydelse då detta bland annat möjliggör utveckling av förståelse för bokens innehåll. Förskolläraren Pernilla belyser att presentation av bok är av ytterst betydelse för barns språkutveckling. Givetvis ska detta förstås i samband med ett medvetet förhållningssätt som tolkning av Pernilla svar tyder på – ”Att stanna upp och samtala om ordet författare skapar en utveckling av förståelse för ordets innebörd”. Mot denna bakgrund tydliggörs vikten av kommunikativa och samspelade atmosfärer för barns språkutveckling, det innebär att förskollärare bör vara väl organiserade och göra medvetna val av strategier.

Att börja med en bokintroduktion menar McGee och Schickedanz (2007) gynnar barns språkutveckling. Forskarna skriver att förskollärares planering innan läsandets början visar på barns ökade ordförråd. I enlighet med Pernillas svar skriver att McGee och Schickedanz (2007) att samtala om bokens författare och innehåll är utmärkta strategier för att stimulera och utveckla barns förståelse samt ordförråd. Kindle (2013) skriver att förskollärares förhållningssätt och syfte med högläsningens aktiviteter avgör barns delaktighet. Forskaren förklarar detta i relation till barns språkutveckling och menar att böcker eller att läsa boken rakt av inte ger lika stora effekter på barns språkutveckling. I jämförelse med ett väl organiserat och medvetet förhållningssätt kan resultera till.

Alla studiens informanter har uttryckt att strategier som impliceras under planerad högläsningens aktivitet är som tidigare nämnt röstlägen, betoningar, artikulationer och gester. Likaså att stanna upp och samtala med barnen, att ställa öppna och utmanande frågor för att skapa rum för en gemensam bas för reflektioner och diskussioner. Tolkningar av informanternas svar går att anknyta till det sociokulturella perspektivet på barns utveckling och lärande. Människan är en aktiv medskapare i kunskaps- och utvecklingsprocessen. Det innebär att individen i sociala sammanhang erfar och utbyter tankar och förståelse kring ett fenomen som till följd resulterar till att ny kunskap erövrar (Säljö, 2017, s. 257). Smidt (2010, s. 42) och Säljö (2017, s. 262) stämmer in med informanternas svar och förklarar detta i samband med språk som mediering. Författarna menar att det grundar i att kunna göra sig förstådd och utveckla förståelse för det specifika sammanhanget. Språket i sig samspelar med bild, tal- och skriftspråket samt kroppsspråket.

Vidare har studiens alla informanter uttryckt att boksamtal som sker under och efter en högläsningssaktivitet omfattas av gemensamma reflektioner och samspelade miljöer. Något som går att både tolkas till det sociokulturella perspektivet och till läroplanen för förskolan. I läroplanen för förskolan går det att läsa att barn ska ges förutsättningar att utveckla en förmåga om att lyssna och reflektera över andras samt egna uppfattningar. Likaså förmågan ”Att använda och förstå begrepp, se samband och upptäcka nya sätt att förstå sin omvärld ” (Skolverket, 2018, s. 13). Tolkningsvis möjliggör boksamtal för barns språkutveckling, genom att barn får ingå i sociala interaktioner där utrymme och förutsättningar ges för att utveckla målen som beskrivs ovan.

Studiens alla informanter redogör i enlighet med Damber (2015) att den spontana högläsningen ofta sker oplanerat med syfte till det rådande sammanhanget. Det innebär enligt informanterna att det oftast sker av barns initiativtagande och att högläsningen sällan sker i helgrupp. Dessa spontana högläsningssaktiviteter kan uppkomma var och när som helst i verksamheterna. Vidare uttrycker informanterna att syftet med den spontana högläsningssaktiviteten förekommer av andra orsaker än som en språkstimulerande aktivitet. Detta går att synliggöra i informanternas svar då förskolläraren Sara uttrycker att initiativ till högläsning i spontana situationer även kan ske av pedagoger. Det vill säga om barngruppen är i behov av en viss typ av bok, exempelvis om en särskild händelse uppstått i förskolans verksamhet.

Ett medvetet och planerat förhållningssätt för att stimulera barns språkutveckling uppger sju av åtta informanter som obefintligt i spontana högläsningssaktiviteter. Det som går att tolkas utifrån informanternas svar är att röstlägen och gester går att finna som strategier dock i andra syften än främjandet av barns språkutveckling. I Cabells m.fl. (2019) studie går det att tolka att oplanerade högläsningssaktiviteter inte gynnar barns språkutveckling. Forskarna menar att främjandet av barns språkutveckling är beroende av interaktiva och planerade högläsningssaktiviteter med en stimulerad miljö. Vidare betonar Gerde och Powell (2009) utifrån studiens resultat att förskollärares förhållningssätt och strategier under högläsningssaktiviteter är av ytterst värde för barns språkutveckling, i sociala och samspelade miljöer. Forskarna redogör att förskollärares undervisningsmetoder och pedagogiska förberedelse under en högläsningssaktivitet visar på barns ökade ordförråd och språkkunskaper. Kan det vara så att spontana högläsningssaktiviteter inte har samma effekter på barns språkutveckling?

Utifrån informanternas svar och tidigare forskning framkommer det en tydlig kontrast mellan strategier inom den planerade och spontana högläsningssaktiviteten. Likaså framkommer skillnader i syftet vid den planerade och spontana högläsningssaktiviteten. Ett syfte som präglas av ett språkstimulerande verktyg är det ingen tvekan om i den planerade högläsningssaktiviteten. Att reflektera över initiativtagandet till val av bok och högläsningens befintlighet är även något som bör uppmärksammas. Kindle (2013) belyser vikten av den planerade högläsningssaktiviteten då den inkluderas av ett medvetet förhållningssätt, där användandet av strategier är en avgörande aspekt för barns språkutveckling. Dessa omfattas i enlighet med forskarna och studiens informanternas svar kring pedagogens val av böcker, boksamtal och samspel. Cabell m.fl. (2019) visar även utifrån deras undersökning kring den planerade högläsningssaktivitetens effekter för barns språkutveckling. Utöver det som Kindle (2013) berör menar forskarna att en organiserad miljö blir av ytterst betydelse för barns språkstimulering.

Cabell m.fl. (2019) belyser att en miljö som inte är strukturerad skapar fler tillsägelser som resulterar till att högläsningen får ett annat fokus. Tolkningsvis går detta att relatera till informanternas svar om ett oreflekterat förhållningssätt under den spontana

högläsningens aktivitet, som de menar kan ske när och var som helst i förskolan. Relaterat till det sociokulturella perspektivet motstrider det barns delaktighet då tillsägelser skapar begränsningar för barns deltagande och utveckling i sociala interaktioner. Likaså kan detta sättas i relation till begreppet scaffolding som ses som ett sätt att vägleda och stödja barn i deras utveckling. Ett förhållningssätt som präglas av stöttning och inga begränsningar såsom tillsägelser. (Säljö, 2017, s. 262). Å ena sidan menar Damber (2015) att högläsning i förskolan ses som en rutin med ett disciplinärt syfte där högläsningens aktivitet kan minska en rörig barngrupp. Detta går även att knyta an till informanternas upplevelser om de spontana högläsningens aktiviteten som många gånger sker när barn behöver komma ner i varv eller är i behov av omsorg.

Utifrån informanternas svar kring användandet av strategier i spontana och planerade högläsningens aktiviteter ses digitala verktyg, närmare bestämt läroplattan och läslyssna funktionen polyglutt, som en möjlig strategi för barns språkutveckling. Digitala verktyg kan ses som ett medierat verktyg som används som ett hjälpmedel för barns förståelse för ett fenomen (Säljö, 2017, s. 255). Tolkningsvis går det att uppfatta utifrån informanternas svar att användandet av e-bok förekommer vid rutinövergång oftast utan pedagogers närvaro. I relation till Rokos och Bursteins (2012) studie om e-böckers funktion på barns språkutveckling, betonar forskarna att pedagogens förhållningssätt är avgörande för barns språkutveckling. Läroplattan med läslyssna funktionen, polyglutt, kan enligt forskarna enbart fungera som en god strategi i främjandet av barns språkutveckling om pedagogen närvarar. Det innebär att användandet av e-bok vid rutinövergångar eller där barn sitter själva med läroplattan inte tillbringar några markanta skillnader på barns språkutveckling.

6.3 Strategier som anses av förskollärarna vara mest lämpade för barns språkutveckling

I analys av informanternas svar framgår det att förskollärares planering och medvetna förhållningssätt är av utmärkande betydelse för barns språkutveckling. Studiens informanter framhåller att ett medvetet förhållningssätt under en högläsningens aktivitet präglas av strategier såsom varierande röstlägen, betoningar och kroppsspråk. Silverman och Crandell (2010) stämmer in och betonar vikten av fem strategier för att utveckla barns ordförråd, vilka är betoningar, röstlägen och gestaltningar etcetera. Likaså uppger informanterna vikten av att skapa rum för barns delaktighet under högläsningens aktiviteten genom att stanna upp och skapa rum för kommunikativa och samspelade interaktioner. Under de kommunikativa och samspelade interaktionerna framkommer reflektioner, diskussioner där öppna och utmanade frågor ställs av förskolläraren till barnen.

I enlighet med studiens vederbörande förskollärare betonar Pihlgren (2019) och Cambell mfl. (2019) att barns ordförråd under högläsningens aktiviteter stimuleras främst av boksamtal som omfattas av kommunikativa och samspelade interaktioner. Tolkningsvis går det att ur ett sociokulturellt perspektiv knyta an till sociala interaktioner där barn utifrån samspel och kommunikation lär av varandra (Säljö, 2017, s. 164 - 165). Förskolläraren framstår som den mer kunniga och vägleder barnen under högläsningens aktiviteten genom att skapa rum för kommunikativa interaktioner. Detta går att benämna som scaffolding, där den mer kunniga individen, det vill säga pedagogen, vägleder och stödjer varje barns utvecklingsprocess (Säljö, 2017, s. 263). I relation till begreppet delaktighet ska varje barn i förskoleverksamheten ges rika möjligheter till att delta i sociala och samspelade miljöer. Barn ska få förutsättningar att

gemensamt i dessa miljöer analysera, reflektera och utbyta tankar och funderingar (Säljö, 2017, s. 162).

Studiens informanter har uttryckt att den planerade högläsningsaktiviteten oftast sker i helgrupp. Med tanke på att studiens undersökningsområde inte kunnat ske ute i förskoleverksamheterna, står vi på en grund endast baserade på informanternas upplevelser. Informanterna betonar vikten av att skapa rum för barns inkludering och delaktighet under boksamtal för barns språkutveckling. Även om informanterna har uttryckt för en önskan om mindre barngrupper vid högläsning. Ifrågasätter vi informanternas val av den planerade högläsningsaktivitetens struktur som oftast sker i helgrupp. Fox (2010, s. 41) och Engdahl och Ärlemalm-Hagsér (2015, s. 82) skriver om att mindre barngrupper under en högläsningsaktivitet bör ses en god strategi att förhålla sig till. Då detta möjliggör för samspel där pedagoger kan möta varje enskilt barns tankar, intressen och behov. En tydlig motsägning i relation av informanternas redogörelser och tidigare forskning kring barns delaktighet och inflytande under planerade högläsningsaktiviteter. Kan det vara så att alla barn inte ges samma möjligheter att aktivt delta i de kommunikativa och samspelade sammanhangen?

Kullti (2014, s. 15) skriver att barns språkutveckling, som bland annat berör den fonologiska, semantiska och pragmatiska medvetenheten, stimuleras främst genom kommunikativa och samspelade högläsningsaktiviteter. Författaren förklarar att detta enbart kan ske i förhållande till ett reflekterat och medvetet förhållningssätt. Mot den bakgrunden är det av ytterst vikt att pedagoger är medvetna och skapar rum för alla barns delaktighet och inflytande under högläsningsaktiviteter i helgrupp. Likaså kan mindre barngrupper enligt tidigare forskning vara av relevans att ta hänsyn till för att möjliggöra varje barns delaktighet. En annan strategi som studiens informanter framhåller är miljön. Informanterna lyfter att en organiserad och stimulerad miljö är betydelsefull för barns språkutveckling. Variation av böcker, placering av böcker främst på barnens nivå, väggutsmyckning av bilder och bokstäver samt rekvisita under högläsningsaktiviteter är lämpade strategier i främjandet av barns språkutveckling.

Läroplanen för förskolan lyfter att miljön i förskolan ska stimulera och locka till barns nyfikenhet och lust till att utvecklas och lära (Skolverket, 2018, s. 7). Cabell m.fl. (2019) skriver att stimulerande miljöer är avgörande för barns språkutveckling, en organiserad miljö är av ytterst betydelse då den oftast kännetecknas av samspelade och kommunikativa interaktioner. Som tidigare nämnt menar forskarna att oorganiserade miljöer skapar fler tillsägelser och rättningsvisningar där syftet för språkstimulering hamnar i skymundan. Med andra ord är pedagogens val av högläsningsaktivitetens befintlighet i verksamheten och val av rekvisita av betydelse. Detta för att locka barns nyfikenhet och på så vis främja barns språkutveckling.

6.4 Sammanfattning av diskussion

Sammanfattningsvis har vi i relation till studiens diskussion och resultat uppmärksammat många liknelser kring förskolläraernas upplevelser kring fördelar under högläsningsaktiviteten. I den bemärkelsen av att alla ger uttryck för fördelarna med högläsning som ett språkstimulerande verktyg. Att den planerade högläsningsaktiviteten är den som ses som den mest gynnsamma språkstimulerande aktiviteten är det ingen tvekan om. Dock ska detta förstås i relation till förskollärarens planerade och medvetna förhållningssätt som präglas av en didaktisk pedagogik. Dessa bör inkluderas av ett förhållningssätt utifrån de didaktiska frågorna vem, vad, hur och varför (Skolverket, 2020), för att på så vis kunna stödja och utmana barns språkutveckling vid alla moment i förskolans verksamhet.

Vi tolkar att barns språkutveckling kan stimuleras vid både spontan och planerad högläsningssaktiviteter enbart om förskollärare har ett planerat och medvetet förhållningssätt. För visst är det så att de strategier som anses vara mest lämpade för barns språkutveckling inte enbart behöver ingå i den planerade högläsningssaktiviteten som studiens informanter och tidigare forskning redogör för. Något som vi konstaterat med hjälp av studies resultat är att barns språkutveckling är beroende av sociala interaktioner som omfattas av samspel och kommunikation samt scaffolding (Säljö, 2017, s. 263 – 263). Avslutningsvis vill vi poängtera att förskollärare ständigt bör ha i åtanke att det som barn erfar och lär i förskolan grundlägger deras fortsatta utveckling och framtida utbildning. I synnerlighet till barns framtida läs- och skrivutveckling som Liberg och Säljö (2017, s. 376) samt Fast (2019, s. 43) betonar utvecklas genom rika dialoger i sociala sammanhang.

6.5 Förslag till vidare forskning

Med vår studie har vi undersökt hur högläsning används som ett verktyg för att stimulera barns språkutveckling. Tack vare studien har vi fått möjligheten att utveckla en djupare förståelse för högläsningssaktiviteternas betydelse för barns språkutveckling i förskoleverksamheterna. Vi har upplevt att studien har varit rolig, spännande och lärorik. Att fördjupa våra kunskaper kring ämnet har alltid varit något vi strävat mot, med anledning till vårt stora intresse av barns språkutveckling. Möjligheten att sätta sig in i och ta del av åtta förskollärares tankar, funderingar och förhållningssätt är vi oerhört tacksamma för. Vi i vår blivande yrkesprofession kommer att ta nytta av studiens resultat för att stimulera barns språkutveckling under högläsningssaktiviteter.

Utifrån våra upplevelser betonar vi att om fler studenter väljer att forska vidare inom detta ämne kommer fler barn i förskoleverksamheter att ges större möjligheter att utveckla ordförråd och språkkunskaper genom högläsningssaktiviteter. Med ett bredare forskningsfält om högläsning som ett språkstimulerande verktyg kan förskollärare få fler möjligheter att utveckla användbara strategier i främjandet av barns språkutveckling under högläsningssaktiviteter. Likaså att ta vara på alla ögonblick i verksamheten där den spontana högläsningssaktiviteten kan likväl stimulera barns språkutveckling som den planerade. Att ett medvetet och planerat förhållningssätt genomsyras i förskoleverksamhetens alla delar och moment. I samband med denna studie kan förslag på vidare forskning vara hur högläsningssstrategier kan anpassas till varje individs behov och förutsättningar för att främja varje barns språkutveckling. Likväl för hur förskollärare kan möjliggöra för högläsningssaktiviteter i mindre barngrupper under planerade högläsningstillfällen.

Referenslista

- Ahrne, G. Och, Svensson, P. (2015). *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber
- Asp-Onsjö, L. (2017). Specialpedagogik – arbete med lever i skolsvårigheter. I. U. Lundgren, R. Säljö, & C. Liberg (Red). *Lärande, skola, bildning. Grundbok för lärare*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Bjørndal, C. (2005). *Det värderade ögat: observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handläggning*. Stockholm: Liber
- Byrman, A. (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber
- Cabell, S., Zucker, A., DeCoster, J., Melo, C. Forston, L. & Hamre, B. (2019). Prekindergarten Interactive Book Reading Quality and Children's Language and Literacy Development: Classroom Organization as a Moderator. *Early Education and Development*. Jan2019, Vol. 30 Issue 1, p1-18. 18p. Hämtad från:
<http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.ub.gu.se/ehost/detail/detail?vid=32&sid=f22a6500-6461-460f-bf0f-ec1e3c6105c7%40pdc-v-sessmgr01&bdata=JnNpdGU9ZWZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=133508197&db=ehh>
- Damber, U. (2015). Read-alouds in preschool – A matter of discipline? *Journal of Early Childhood Literacy*. Jun2015, Vol. 15 Issue 2, p256-280. 25p. Hämtad från:
<http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.ub.gu.se/ehost/detail/detail?vid=27&sid=f22a6500-6461-460f-bf0f-ec1e3c6105c7%40pdc-v-sessmgr01&bdata=JnNpdGU9ZWZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=109792474&db=ehh>
- Dyste, O. (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur
- Eidevald, C. (2015). *Videobobservationer*. Ahrne, G. och Svensson, P. (Red.), Handbok i kvalitativa metoder. Stockholm: Liber
- Engdahl, I. Och, E. Ärlemalm-Hagsér (2015). *Att bli förskollärare: mångfacetterad komplexitet*. Stockholm: Liber
- Eriksen Hagvert, B (2004). *Språkstimulering del: 1 Tal och skrift i förskoleåldern*. Stockholm: Natur och kultur
- Eriksson Bajars, K. Forsberg, C. Och Wengström, Y. (2013) *Systematiska litteraturstudier i utbildningsvetenskap - Vägledning vid examenarbeten och vetenskapliga artiklar*. Stockholm: Natur och kultur
- Eriksson-Zetterquist, U. Och Ahrne, G. (2015). *Intervjuer*. Ahrne, G. och Svensson, P. (Red.), Handbok i kvalitativa metoder. Stockholm: Liber
- Fast, C. (2019). *Literacy - I familj, förskola och skola*. Lund: Studentlitteratur
- Fox, M. (2010). *Läsa högt: en bok om högläsningens förtrollande verkan*. (1. svenska pocketuppl.) Ystad: Kabusa böcker.

Gerde, H., & Powell, D. (2009). Teacher Education, Book-Reading Practices, and Children's Language Growth Across One Year of Head Start. *Early Education and Development*. ar2009, Vol. 20 Issue 2, p211-237. 27p. 6 Charts, 1 Graph. Hämtad från:

<http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.ub.gu.se/ehost/detail/detail?vid=3&sid=f22a6500-6461-460f-bf0f-ec1e3c6105c7%40pdc-v-sessmgr01&bdata=JnNpdGU9ZWZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=37580004&db=ehh>

Gjems, L. (2011). *Barn samtalar sig till kunskap*. Lund: Studentlitteratur AB

Hallin, A. & Helin, J. (2018). *Intervjuer*. (Upplaga 1). Lund: Studentlitteratur.

Heimer, M. (2016). *Högläsning i förskolan - vägledning till litteraturen*. (1. uppl.) Stockholm: Gothia Fortbildning.

Johannesen, N. & Sandvik, N. (2011). *Små barns delaktighet och inflytande några perspektiv*. Johanneshov: TPB

Kindle, K. (2013). Interactive reading in preschool: Improving practice through professional development. *Reading improvement*. Winter2013, Vol. 50 Issue 4, p175-188. 14p. Hämtad från: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.ub.gu.se/ehost/detail/detail?vid=11&sid=f22a6500-6461-460f-bf0f-ec1e3c6105c7%40pdc-v-sessmgr01&bdata=JnNpdGU9ZWZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=93742121&db=ehh>

Kultti, A. (2014). *Flerspråkiga barns villkor i förskolan – lärande av och på ett andra språk*. Stockholm: Liber AB.

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. (Tredje [reviderade] upplagan). Lund: Studentlitteratur.

Kåreland, L. (2001). *Möte med barnboken*. Stockholm: Natur och kultur.

Larsen, A.K. (2018). *Metod helt enkelt: en introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. (Andra upplagan). Malmö: Gleerups.

Larsson, K. (2019). *Språklig förebild i förskolan: kommunikation och ledarskap som påverkar barns lärande*. (Första upplagan). Stockholm: Gothia fortbildning

Liberg, C., & Säljö, R. (2017). Grundläggande färdigheter – att bli medborgare. I. U. Lundgren, R. Säljö, & C. Liberg (Red). *Lärande, skola, bildning. Grundbok för lärare*. Stockholm: Natur & Kultur.

Löfdahl, A. (2014). God forskningssed - regelverk och etiska förhållningssätt. Löfdahl, A., Hjalmarsson, M., Franzén, K (Red.), *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. Stockholm: Liber AB.

McGee, L. & Schickedanz, J. (2007) Repeated interactive read-alouds in preschool and kindergarten. *ReadingTeacher*. May2007, Vol. 60 Issue 8, p742-751. 10p. 1 Chart. Hämtad från: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.ub.gu.se/ehost/detail/detail?vid=34&sid=f22a6500-6461-460f-bf0f-ec1e3c6105c7%40pdc-v-sessmgr01&bdata=JnNpdGU9ZWZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=24958563&db=ehh>

Thurén, T. (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*. Malmö: Liber AB.

Pihlgren, A. (2019). *Högläsning*. Hämtad från:
https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/5-las-skriv/F%C3%B6rskola/021-Lasa-o-beratta/del_01/Material/Flik/Del_01_MomentA/Artiklar/M21_fsk_01A_01_hoglasning.docx

Pihlgren, A. (2017). *Samtala om texter*. Hämtad från:
https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/5-las-skriv/F%C3%B6rskola/021-Lasa-o-beratta/del_02/Material/Flik/Del_02_MomentA/Artiklar/M21_fsk_02A_01_samtal.docx

Pramling Samuelsson, I. (2017). Barndom och pedagogik – omsorg, uppfostran och lärande i förskolan. I. U. Lundgren, R. Säljö, & C. Liberg (Red). *Lärande, skola, bildning. Grundbok för lärare*. Stockholm: Natur & Kultur.

Repstad, P. (2007). *Närhet och distans: kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. (4., [rev.] uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Rokos, K., & Burstein, K. (2012). Descriptive observations of Ebook shared reading at preschool. *Journal of Literacy & Technology*. Dec2012, Vol. 13 Issue 3, p27-57. 31p. Hämtad från: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.ub.gu.se/ehost/detail/detail?vid=25&sid=f22a6500-6461-460f-bf0f-ec1e3c6105c7%40pdc-v-sessmgr01&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=93514266&db=ehh>

SFS 2010:800. *Skollag*. Stockholm: Utbildningsdepartementet. Hämtad från:
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/skollag-2010800_sfs-2010-800

Silverman, R., & Crandell, J. (2010). Vocabulary Practices in Prekindergarten and Kindergarten Classrooms. *Reading Research Quarterly*. Jul-Sep2010, Vol. 45 Issue 3, p318-340. 23p. 11 Charts, 2 Graphs. Hämtad från:
<http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.ub.gu.se/ehost/detail/detail?vid=37&sid=f22a6500-6461-460f-bf0f-ec1e3c6105c7%40pdc-v-sessmgr01&bdata=JnNpdGU9ZWhvc3QtbGl2ZQ%3d%3d#AN=52846905&db=ehh>

Skolverket (2018). *Läroplan för förskolan*. Hämtad från:
<https://www.skolverket.se/portletresource/4.6bfaca41169863e6a65d9f5/12.6bfaca41169863e6a65d9fe?file=4001>

Skolverket (2020) *Didaktik*. Hämtad från:
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning-och-utvarderingar/forskning/innehall/sammanställning-och-spridning-av-forskningsresultat>

Smidt, S. (2010). *Vygotskij och de små och yngre barnens lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Strandberg, L. (2006). *Vygotskij i praktiken: bland plugghästar och fuskklappar*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag.

Säljö, R. (2017). Den lärande människa - teoretiska traditioner. I. U. Lundgren, R. Säljö, & C. Liberg (Red). *Lärande, skola, bildning. Grundbok för lärare*. Stockholm: Natur & Kultur.

Vetenskapsrådet (2017). *God forskningssed*. Hämtad från:
https://www.vr.se/download/18.2412c5311624176023d25b05/1555332112063/God-forskningssed_VR_2017.pdf

Vygotskij, L.S. (1995). *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Daidalos.

Bilaga 1

Informationsbrev

Hej!

Vi, Sejla Alagic och Sladana Mitrovic är två studenter på förskolläraryrket vid Göteborgs universitet. Nu har det äntligen blivit dags för oss att skriva vårt examensarbete som kommer att beröra högläsning. Syftet med studien är att undersöka hur förskollärare arbetar med högläsning för att stimulera barns språkutveckling i förskolan. Likaså vill vi undersöka förskollärarnas strategier som används under högläsningsaktiviteter och vilka strategier förskollärare anser vara mest gynnsamma för barns ökade ordförråd och språkkunskaper.

Vår studie grundar på Vetenskapsrådet, god forskningssed, som innebär ett frivilligt deltagande och anonymitet samt att du kan när som helst välja att avstå från undersökningen. Det material som samlas in vid intervjuer kommer endast att användas i vår studie. Du som deltar förblir anonym vilket innebär att din identitet och det insamlade materialet kommer att aidentifieras.

Vid frågor och funderingar hör gärna av dig till någon av oss. Här nedan finner du kontaktuppgifter till oss.

Tack för din medverkan, med vänliga hälsningar

Sejla Alagic & Sladana Mitrovic

Kontaktuppgifter:

Sejla Alagic
Mobil: 0704225099
Email: Gusalagse@student.gu.se

Handledare:

Eva Zetterman
Göteborgs Universitet
eva.zetterman@gu.se

Sladana Mitrovic
Mobil: 0722503350
Email: Gusmitsl@student.gu.se

Bilaga 2

Samtyckesblankett för förskollärare

Hej!

Vi, Sejla Alagic och Sladana Mitrovic, är två studenter som läser förskolläraryrket vid Göteborgs universitet. Vi läser termin sex vilket innebär att vi snart är nyblivna förskollärare, dock har vi några steg kvar i utbildningen innan vi kan jubla och sjunga oss hessa på examensdagen. För nu är det dags att skriva vår kandidatuppsats. Med vår studie vill vi undersöka hur högläsning används som ett verktyg för att stimulera barns språkutveckling med fokus på förskollärares strategier och förhållningssätt. Vi vill även undersöka strategier som förskollärare anser vara mest gynnsamma för barns språkutveckling.

På grund av de rådande omständigheterna, covid-19, kommer vår undersökning att baseras på digitala intervjuer. Vår undersökning är en kvalitativ studie med fokus på individuella intervjuer för att på så vis närma oss förskollärares tankar och åsikter gällande högläsning som ett språkstimulerande verktyg. Vi kommer att intervjua de vederbörande förskollärarna via mail och telefonsamtal, intervjun som sker via telefonsamtal, beräknad tid omkring trettio minuter kommer att ljud inspelas för att därtill transkriberas och avidentifieras. Detta innebär att all information om din identitet anonymiseras där ingen känslig information såsom namn eller verksamhet offentliggörs. Likaså är medverkan i studien frivillig där det inte förekommer något tvång till att fullfölja deltagandet i studien

Jag samtycker till att medverka i studien och jag har tagit del av studiens syfte. Jag är informerad och väl medveten om att jag kan avstå från studiens undersökning när jag känner för det. Likaså är jag medveten om att min identitet kommer att avidentifieras där ingen personlig information kommer att offentliggöras. Uppgifterna kommer enbart att användas i studien och i förbindelse med ett godkänt examensarbete kommer det empiriska materialet att förstöras.

Vi ser fram emot att samarbeta med er!

Ort och datum

Informant

Kontaktuppgifter:

Sejla Alagic
Mobil: 0704225099
Email: Gusalagse@student.gu.se

Handledare:

Eva Zetterman
Göteborgs Universitet
eva.zetterman@gu.se

Sladana Mitrovic
Mobil: 0722503350
Email: Gusmitsl@student.gu.se

Bilaga 3

Intervjufrågor - Frågeställningar till förskollärare

Beskriv kort om dig som förskollärare.

- Hur länge har du arbetat som förskollärare?
 - Barnantal och ålder i barngruppen du arbetar i?
 - Vad är verksamhetens profil?
1. Hur ofta har ni lästunder på avdelningen?
 2. När under dagen finns planerad tid för högläsning?
 3. Vem bestämmer val av bok? I sådana fall varför?
 4. Hur får ni tillgång till böcker? Köper ni eller lånar ni böcker från biblioteket?
 5. Hur ser verksamheten ut? Erbjuder och inspirerar miljön till högläsning? (Om ja, hur och på vilket sätt? om nej? Varför?)
 6. Vem tar initiativ till högläsning?
 7. Hur kan en högläsningssund se ut? (Något särskilt du tänker på innan, under och efter en högläsningssituation?)
 8. Vilka metoder använder du dig av vid högläsning för att stimulera barns språkutveckling?
 9. Av vilken anledning har ni högläsningssunder?
 10. Vilka fördelar anser du att högläsningssunder för med sig?
 11. Hur inkluderar du barngruppen under högläsningssunden?

Bilaga 4

Intervjufrågor via telefon

- Varför har ni spontana läsaktiviteter?
- Vilka fördelar anser ni att spontanläsning för med sig?
- Var i verksamheten sker de spontana högläsningsaktiviteterna?
- Vilka svårigheter upplever du kan uppstå under högläsningens aktiviteten?
- Skulle du vilja arbeta på ett annat sätt med högläsning?